

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

النزول لله

قرآن مجید

به همراه ۲۸ ترجمه و ۶ تفسیر

به زبان های زنده دنیا

آشنایی . اعراب آیات . آوازه گوی قرآن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قرآن مجید - ۲۸ ترجمه - ۶ تفسیر

نویسنده:

جمعی از نویسندگان

ناشر چاپی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	۹۹. سوره الزلزله
۷	مشخصات کتاب
۷	سوره الزلزله
۷	آشنایی با سوره
۷	شان نزول
۱۰	اعراب آیات
۱۲	آوانگاری قرآن
۱۲	ترجمه سوره
۱۲	ترجمه فارسی استاد فولادوند
۱۳	ترجمه فارسی آیت الله مکارم شیرازی
۱۳	ترجمه فارسی حجت الاسلام والمسلمین انصاریان
۱۴	ترجمه فارسی استاد الهی قمشه ای
۱۵	ترجمه فارسی حجت الاسلام والمسلمین قرائتی
۱۵	ترجمه فارسی استاد مجتبیوی
۱۶	ترجمه فارسی استاد آیتی
۱۶	ترجمه فارسی استاد خرمشاهی
۱۷	ترجمه فارسی استاد معزی
۱۷	ترجمه انگلیسی قرائتی
۱۸	ترجمه انگلیسی شاکر
۱۸	ترجمه انگلیسی ایروینگ
۱۹	ترجمه انگلیسی آربری
۱۹	ترجمه انگلیسی پیکتال
۲۰	ترجمه انگلیسی یوسفعلی

۲۰	ترجمه فرانسوی
۲۱	ترجمه اسپانیایی
۲۱	ترجمه آلمانی
۲۲	ترجمه ایتالیایی
۲۲	ترجمه روسی
۲۳	ترجمه ترکی استانبولی
۲۳	ترجمه آذربایجانی
۲۴	ترجمه اردو
۲۴	ترجمه پشتو
۲۵	ترجمه کردی
۲۵	ترجمه اندونزی
۲۶	ترجمه مالزیایی
۲۶	ترجمه سواحیلی
۲۷	تفسیر سوره
۲۷	تفسیر المیزان
۳۷	تفسیر نمونه
۵۰	تفسیر مجمع البیان
۶۵	تفسیر اطیب البیان
۶۷	تفسیر نور
۷۱	تفسیر انگلیسی
۷۵	درباره مرکز

۹۹. سوره الزلزله

مشخصات کتاب

سرشناسه: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، ۱۳۸۸ عنوان و نام پدیدآور: قرآن مجید به همراه ۲۸ ترجمه و ۶ تفسیر/ مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان مشخصات نشر دیجیتالی: اصفهان: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان ۱۳۸۸. مشخصات ظاهری: نرم افزار تلفن همراه و رایانه

موضوع: معارف قرآنی

سوره الزلزله

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا (۱)

وَ أَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا (۲)

وَ قَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا (۳)

يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا (۴)

بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَى لَهَا (۵)

يَوْمَئِذٍ يَصُدُّرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ (۶)

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ (۷)

وَ مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ (۸)

آشنایی با سوره

۹۹- زلزال [لرزش و زلزله]

در آیه اول وقوع زمین لرزه مهیب را هنگام ظهور قیامت بیان می کند. زلزله ای که در پی آن برانگیختن مردم برای روز دادرسی عمومی در محشر و پاداش خوبیها و کیفر بدی ها است. نام دیگر سوره، «زلزله است». ۸ آیه دارد و بعد از سوره نساء در مدینه نازل شده است

شان نزول

شان نزول آیه های ۷ و ۸ سوره زلزله

یکی از یاران ثروتمند پیامبر، با این که در انفاق کردن بسیار کوشا بود، ولی تنها در کارهای بزرگ که به انفاق بیش تری نیاز داشت، مشارکت می کرد و برای موارد کوچک، اهمیتی قایل نمی شد. وی می گفت اجر و پاداش به کارهای بزرگ تعلق می گیرد، کارهایی که ما آن را دوست داشته باشیم، ولی اگر اندک و برای ما ارزشی نداشته باشد به آن ثواب تعلق نمی گیرد. بنابراین، فقیران و تهیدستانی را که از او کمک می خواستند، از نزد خود می راند. یکی دیگر از یاران پیامبر معمولاً از گناهان کبیره پرهیز می کرد؛ یعنی تنها گناهان بزرگ را سزاوار کیفر و عذاب الهی می دانست، در حالی که به گناهان کوچک توجه نمی کرد و به راحتی چه بسا آن را مرتکب می شد. او حتی دروغ، غیبت و نگاه کردن به نامحرم را از گناهان صغیره می دانست و آنان را انجام می داد و می گفت ما را تنها به سبب گناهان بزرگ، بازخواست می کنند. آیه های زیر نازل شد و مسلمانان را از انجام دادن گناهان کوچک بر حذر داشت و میل آنان را به انفاق های کم برانگیخت؛ زیرا بخشیدن اشیای خرد و ناچیز، انسان را به انفاق کردن اشیای زیاد برمی انگیزاند و

ارتکاب گناه کوچک نیز ممکن است راه را برای انجام دادن گناهان بزرگ بگشاید:

پس هر که هم وزن ذره ای نیکی کند، [نتیجه] آن را خواهد دید ﴿ و هر که هم وزن ذره ای بدی کند، [نتیجه] آن را خواهد دید. ﴿ (۱)

پاورقی:

(۱) نمونه بینات، ص ۸۷۵.

دقت در حسابرسی قیامت

شأن نزول آیه های ۷ و ۸ سوره زلزله

یکی از یاران ثروتمند پیامبر، با این که در انفاق کردن بسیار کوشا بود، ولی تنها در کارهای بزرگ که به انفاق بیش تری نیاز داشت، مشارکت می کرد و برای موارد کوچک، اهمیتی قایل نمی شد. وی می گفت اجر و پاداش به کارهای بزرگ تعلق می گیرد، کارهایی که ما آن را دوست داشته باشیم، ولی اگر اندک و برای ما ارزشی نداشته باشد به آن ثواب تعلق نمی گیرد. بنابراین، فقیران و تهیدستانی را که از او کمک می خواستند، از نزد خود می راند. یکی دیگر از یاران پیامبر معمولاً از گناهان کبیره پرهیز می کرد؛ یعنی تنها گناهان بزرگ را سزاوار کیفر و عذاب الهی می دانست، در حالی که به گناهان کوچک توجه نمی کرد و به راحتی چه بسا آن را مرتکب می شد. او حتی دروغ، غیبت و نگاه کردن به نامحرم را از گناهان صغیره می دانست و آنان را انجام می داد و می گفت ما را تنها به سبب گناهان بزرگ، بازخواست می کنند. آیه های زیر نازل شد و مسلمانان را از انجام دادن گناهان کوچک بر حذر داشت و میل آنان را به انفاق های کم برانگیخت؛ زیرا بخشیدن اشیای خرد و ناچیز، انسان را به انفاق کردن اشیای زیاد برمی انگیزاند و ارتکاب گناه کوچک نیز ممکن است راه را برای انجام دادن گناهان بزرگ بگشاید:

پس هر

که هم وزن ذره ای نیکی کند، [نتیجه] آن را خواهد دید ۰ و هر که هم وزن ذره ای بدی کند، [نتیجه] آن را خواهد دید. ۰

(۱)

پاورقی:

(۱) نمونه بینات، ص ۸۷۵.

اعراب آیات

{بِسْمِ} حرف جر و اسم بعد از آن مجرور {اللَّهِ} مضاف الیه، مجرور یا در محل جر / فعل مقدر یا محذوف / فاعل محذوف
{الرَّحْمَنِ} نعت تابع {الرَّحِيمِ} نعت تابع

{إِذَا} ظرف یا مفعولٌ فیهِ، منصوب یا در محل نصب {زُلْزِلَتْ} فعل ماضی، مبنی بر فتحه ظاهری یا تقدیری / (ت) تانیث
{الْأَرْضُ} نائب فاعل، مرفوع یا در محل رفع {زُلْزِلَتْ} مفعول مطلق یا نائب مفعول، منصوب / (ه) ضمیر متصل در محل جر،
مضاف الیه

{وَأُخْرِجَتْ} (و) حرف عطف / فعل ماضی، مبنی بر فتحه ظاهری یا تقدیری / (ت) تانیث {الْأَرْضُ} فاعل، مرفوع یا در محل
رفع {أُثْقِلَهَا} مفعولٌ به، منصوب یا در محل نصب / (ه) ضمیر متصل در محل جر، مضاف الیه

{وَقَالَ} (و) حرف عطف / فعل ماضی، مبنی بر فتحه ظاهری یا تقدیری {الْإِنْسَانُ} فاعل، مرفوع یا در محل رفع {مَا} مبتدا،
مرفوع یا در محل رفع {لَهَا} حرف جر و اسم بعد از آن مجرور / خبر در تقدیر یا محذوف یا در محل

{يَوْمَئِذٍ} ظرف یا مفعولٌ فیهِ، منصوب یا در محل نصب / (إِذ) مضاف الیه {تُحَدِّثُ} فعل مضارع، مرفوع به ضمه ظاهری یا
تقدیری / فاعل، ضمیر مستتر (هی) در تقدیر {أَخْبَارَهَا} مفعولٌ به، منصوب یا در محل نصب / (ه) ضمیر متصل در محل جر،
مضاف الیه

{بِأَنَّ} (ب) حرف جر / حرف مشبه بالفعل یا حرف نفی ناسخ {رَبِّكَ} اسم أن، منصوب یا در محل نصب / (ک)

ضمیر متصل در محل جر، مضاف الیه {أَوْحَى} فعل ماضی، مبنی بر فتحه ظاهری یا تقدیری / فاعل، ضمیر مستتر (هو) در تقدیر / خبر آن محذوف {لَهَا} حرف جر و اسم بعد از آن مجرور

{يَوْمَئِذٍ} ظرف یا مفعولٌ فیه، منصوب یا در محل نصب / (إِذ) مضافٌ إلیه {يَصِيدُونَ} فعل مضارع، مرفوع به ضمه ظاهری یا تقدیری {النَّاسُ} فاعل، مرفوع یا در محل رفع {أَشْتَاتًا} حال، منصوب {لِيُرَوْا} (ل) حرف نصب / فعل مضارع، منصوب به حذف نون / (و) ضمیر متصل در محل رفع، نائب فاعل {أَعْمَالَهُمْ} مفعولٌ به، منصوب یا در محل نصب / (ه) ضمیر متصل در محل جر، مضاف الیه

{قَمَنْ} (ف) حرف عطف / اسم شرط جازم در محل رفع و مبتدا {يَعْمَلُ} فعل مضارع، مجزوم به سکون / فاعل، ضمیر مستتر (هو) در تقدیر / خبر در تقدیر یا محذوف یا در محل {مُتَّقَالٍ} مفعولٌ به، منصوب یا در محل نصب {ذَرَّهٌ} مضاف الیه، مجرور یا در محل جر {خَيْرًا} تمییز، منصوب {يَرَهُ} فعل مضارع مجزوم به حذف حرف عله (ی) / (ه) ضمیر متصل در محل نصب، مفعولٌ به / فاعل، ضمیر مستتر (هو) در تقدیر

{وَمَنْ} (و) حرف عطف / اسم شرط جازم در محل رفع و مبتدا {يَعْمَلُ} فعل مضارع، مجزوم به سکون / فاعل، ضمیر مستتر (هو) در تقدیر / خبر در تقدیر یا محذوف یا در محل {مُتَّقَالٍ} مفعولٌ به، منصوب یا در محل نصب {ذَرَّهٌ} مضاف الیه، مجرور یا در محل جر {شَرًّا} تمییز، منصوب {يَرَهُ} فعل مضارع مجزوم به حذف حرف عله (ی) / (ه) ضمیر متصل در محل نصب، مفعولٌ به /

فاعل، ضمیر مستتر (هو) در تقدیر

آوانگاری قرآن

.Bismi Allahi alrrahmani alrraheemi

Itha zulzilati al-ardu zilzalaha.۱

Waakhrajati al-ardu athqalaha.۲

Waqala al-insanu ma laha.۳

Yawma-ithin tuhaddithu akhbaraha.۴

Bi-anna rabbaka awha laha.۵

Yawma-ithin yasdu alnnasu ashtatan liyuraw aAAmalahum.۶

Faman yaAAmal mithqala tharratin khayran yarahu.۷

Waman yaAAmal mithqala tharratin sharran yarahu.۸

ترجمه سوره

ترجمه فارسی استاد فولادوند

به نام خداوند رحمتگر مهربان

آنگاه که زمین به لرزش [شدید] خود لرزانیده شود، (۱)

و زمین بارهای سنگین خود را برون افکند، (۲)

و انسان گوید: «[زمین را چه شده است؟]» (۳)

آن روز است که [زمین خبرهای خود را باز گوید]. (۴)

[همان گونه که پروردگارت بدان وحی کرده است]. (۵)

آن روز، مردم [به حال پراکنده برآیند تا] نتیجه کارهایشان به آنان نشان داده شود. (۶)

پس هر که هموزن ذره ای نیکی کند [نتیجه آن را خواهد دید. (۷)

و هر که هموزن ذره ای بدی کند [نتیجه آن را خواهد دید. (۸)

ترجمه فارسی آیت الله مکارم شیرازی

به نام خداوند بخشنده بخشایشگر.

«۱» هنگامی که زمین شدیداً به لرزه درآید،

«۲» و زمین بارهای سنگینش را خارج سازد!

«۳» و انسان می گوید: (زمین را چه می شود [که این گونه می لرزد؟!])

«۴» در آن روز زمین تمام خبرهایش را بازگو می کند؛

«۵» چرا که پروردگارت به او وحی کرده است!

«۶» در آن روز مردم بصورت گروه های پراکنده [از قبرها] خارج می شوند تا اعمالشان به آنها نشان داده شود!

«۷» پس هر کس هموزن ذره ای کار خیر انجام دهد آن را می بیند!

«۸» و هر کس هموزن ذره ای کار بد کرده آن را می بیند!

ترجمه فارسی حجت الاسلام والمسلمین انصاریان

به نام خدا که رحمتش بی اندازه است و مهربانی اش همیشگی.

هنگامی که زمین را با [شدیدترین] لرزشش بلرزاند، (۱)

و زمین بارهای گرانس را بیرون اندازد، (۲)

و انسان بگوید: زمین را چه شده است؟ (۳)

آن روز است که زمین اخبار خود را می گوید؛ (۴)

زیرا که پروردگارت به او وحی کرده است. (۵)

آن روز مردم [پس از پایان حساب] به صورت گروه های پراکنده [به سوی منزل های ابدی خود بهشت یا دوزخ] بازمی

گردند، تا اعمالشان را [به صورت تجسم یافته] به آنان نشان دهند. (۶)

پس هر کس هموزن ذره ای نیکی کند، آن نیکی را ببیند. (۷)

و هر کس هموزن ذره ای بدی کند، آن بدی را ببیند. (۸)

ترجمه فارسی استاد الهی قمشه ای

بنام خداوند بخشنده مهربان

هنگامی که زمین به سختترین زلزله خود به لرزه درآید (۱)

و بارهای سنگین اسرار درون خویش که گنجها و معادن و اموات و غیره است همه را از دل خاک بیرون افکند (۲)

آن روز محشر آدمی از فرط حیرت و اضطراب گوید ای عجب زمین را چه پیش آمد (۳)

آن هنگام زمین مردم را به حوادث بزرگ خویش آگاه می سازد (۴)

که خدا به او چنین الهام کند تا به سخن آید و خلق را به اخبارش آگاه نماید (۵)

در آن روز قیامت مردم از قبرها پراکنده بیرون آیند تا پاداش نیک و بد اعمال خود را در حساب و میزان حق ببینند (۶)

پس در آن روز هر کس به قدر ذره ای کار نیک کرده باشد پاداش آن را خواهد دید (۷)

و هر کس به قدر ذره ای کار زشتی مرتکب شده آن هم به کیفرش

خواهد رسید صعصعه این سوره را از رسول (ص) شنید و گفت اگر دیگر هیچ از قرآن نشنوم در پند و اندرز همین سوره مرا کافی است (۸)

ترجمه فارسی حجت الاسلام والمسلمین قرائتی

به نام خداوند بخشنده ی مهربان.

آن گاه که زمین به لرزش شدید خود لرزانده شود. (۱)

و زمین بارهای سنگین خود را بیرون افکند. (۲)

و انسان بگوید: زمین را چه شده است؟ (که اینگونه سخت می لرزد). (۳)

در آن روز زمین خبرهای خود را بازگو کند. (۴)

چرا که پروردگارت به آن وحی کرده است. (۵)

در آن روز مردم به طور پراکنده (از قبرها) بیرون آیند تا کارهایشان به آنان نشان داده شود. (۶)

پس هر کس به مقدار ذره ای کار نیک کرده باشد همان را ببیند. (۷)

و هر کس هم وزن ذره ای کار بد کرده باشد آن را ببیند. (۸)

ترجمه فارسی استاد مجتبیوی

به نام خدای بخشاینده مهربان

آنگاه که زمین جنبانده شود جنباندنش را - یعنی جنبشی سخت که برای برپایی رستاخیز نوشته شده - (۱)

و زمین بارهای گرانش - مردگان - را بیرون آرد. (۲)

و آدمی گوید که آن را چه شده - که اینگونه سخت می جنبد -؟ (۳)

در آن روز زمین خبرهایش را باز گوید، (۴)

بدان سبب که پروردگارت به او وحی کرده است. (۵)

آن روز مردمان از گورها گروه گروه باز گردند تا کردارهایشان را بدیشان بنمایند. (۶)

پس هر که همسنگ ذره ای - یا مورچه ای خرد - نیکی کند آن را ببیند. (۷)

و هر که همسنگ ذره ای بدی کند آن را ببیند. (۸)

ترجمه فارسی استاد آیتی

به نام خدای بخشاینده مهربان

آنگاه که زمین لرزانده شود به سختترین لرزه هایش، (۱)

و زمین بارهای سنگینش را بیرون ریزد، (۲)

و آدمی بگوید که زمین را چه رسیده است؟ (۳)

در این روز زمین خبرهای خویش را حکایت می کند: (۴)

از آنچه پروردگارت به او وحی کرده است. (۵)

در آن روز مردم پراکنده از قبرها بیرون می آیند تا اعمالشان را به آنها بنمایانند. (۶)

پس هر کس به وزن ذره ای نیکی کرده باشد آن را می بیند. (۷)

و هر کس به وزن ذره ای بدی کرده باشد آن را می بیند. (۸)

ترجمه فارسی استاد خرمشاهی

به نام خداوند بخشنده مهربان

آنگاه که زمین به زلزله [ی واپسین] اش بلرزد (۱)

و زمین بارهایش را بیرون ریزد (۲)

و انسان گوید آن را چه می شود؟ (۳)

در چنین روز رازهایش را باز گوید (۴)

از آنکه پروردگارت به او الهام فرستاده است (۵)

در چنین روز انسانها گروه گروه باز گردند تا [نتیجه و حاصل] کارهایشان را به آنان بنمایانند (۶)

پس هر کس هم سنگ ذره ای عمل خیر انجام داده باشد، [پاداش] آن را می بیند (۷)

و هر کس هم سنگ ذره ای عمل ناشایست انجام داده باشد، [کیفر] آن را می بیند (۸)

ترجمه فارسی استاد معزی

بنام خداوند بخشاینده مهربان

گاهی که بلرزد زمین لرزشش را (۱)

و برون آرد زمین گرانهایش را (یا سنگین ها یا کالاهایش را) (۲)

و گوید انسان چیست آن را (۳)

آن روز بسراید داستانهایش را (۴)

که پروردگارت سروش فرستاد بدان (۵)

آن روز برون آیند مردم گوناگون تا نمایانده شوند کردارهای خویش را (۶)

پس هر که کند سنگینی ذره نیکی بیندش (۷)

و هر که کند سنگینی ذره بدی بیندش (۸)

ترجمه انگلیسی قرائی

.In the Name of Allah, the All-beneficent, the All-merciful

When the earth is rocked with a terrible quake ۱

,and the earth discharges her burdens ۲

'?and man says, 'What is the matter with her ۳

On that day she will relate her chronicles ۴

.for her Lord will have inspired her ۵

.On that day, mankind will issue forth in various groups to be shown their deeds ۶

,So whoever does an atom's weight of good will see it v
.and whoever does an atom's weight of evil will see it ٨

ترجمہ انگلیسی شاکر

(When the earth is shaken with her (violent) shaking, (١)
(And the earth brings forth her burdens, (٢)
(And man says: What has befallen her? (٣)
(On that day she shall tell her news, (٤)
(Because your Lord had inspired her. (٥)

On that day men shall come forth in sundry bodies that they may be shown their
(works. (٦

(So. he who has done an atom's weight of good shall see it (٧
(And he who has done an atom's weight of evil shall see it. (٨

ترجمہ انگلیسی ایروینگ

!In the name of God, the Mercy-giving, the Merciful
,When earth is shaken in her [final] quaking (١)
,and earth throws forth her burdens (٢)
"and everyman says: "What is [happening] to her (٣)
on that day she will report her news (٤)
.which your Lord has inspired her with (٥)
;On that day men will appear in droves to be shown their actions (٦)

;and whoever has done an atom's weight of good will see it (٧)

.while whoever has done an atom's weight of evil will see it (٨)

ترجمہ انگلیسی آری

In the Name of God, the Merciful, the Compassionate

(When earth is shaken with a mighty shaking (١)

(and earth brings forth her burdens, (٢

(and Man says, `What ails her?' (٣

(upon that day she shall tell her Tidings (٤

(for that her Lord has inspired her. (٥

(Upon that day men shall issue in scatterings to see their works, (٦

(and whoso has done an atom's weight of good shall see it, (٧

(and whoso has done an atom's weight of evil shall see it. (٨

ترجمہ انگلیسی بیکتال

.In the name of Allah, the Beneficent, the Mercifu

(When Earth is shaken with her (final) earthquake (١)

(And Earth yieldeth up her burdens, (٢

(And man saith: What aileth her? (٣

(That day she will relate her chronicles, (٤

(Because thy Lord inspireth her. (٥

(That day mankind will issue forth in scattered groups to be shown their deeds. (٦

﴿And whoso doeth good an atom's weight will see it then, ﴾٧

﴿And whoso doeth ill an atom's weight will see it then. ﴾٨

ترجمہ انگلیسی یوسفعلی

.In the name of Allah Most Gracious Most Merciful

﴿When the Earth is shaken to her (utmost) convulsion. ﴾١

﴿And the Earth throws up her burden (from within) ﴾٢

﴿And man cries (distressed): `What is the matter with her? ﴾٣

﴿On that Day will she declare her tidings: ﴾٤

﴿For that thy Lord will have given her inspiration. ﴾٥

On that Day will men proceed in companies sorted out to be shown the Deeds that
(they (had done). ﴾٦

﴿Then shall anyone who has done an atoms weight of good see it! ﴾٧

﴿And anyone who has done an atoms weight of evil shall see it. ﴾٨

ترجمہ فرانسوی

.Au nom d'Allah, le Tout Miséricordieux, le Très Miséricordieux

,Quand la terre tremblera d'un violent tremblement .١

,et que la terre fera sortir ses fardeaux .٢

﴿?et que l'homme dira: «Qu'a-t-elle .٣

,ce jour-là, elle contera son histoire .٤

.]selon ce que ton Seigneur lui aura révélé [ordonné .٥

Ce jour-là, les gens sortiront séparément pour que leur soient montrées leurs .œuvres . ٦

,Quiconque fait un bien fût-ce du poids d'un atome, le verra . ٧

.et quiconque fait un mal fût-ce du poids d'un atome, le verra . ٨

ترجمه اسپانیایی

.١ ,Cuando sea sacudida la tierra por su terremoto

.٢ expulse la tierra su carga

.٣ ,¿y el hombre se pregunte: «¿Qué es lo que le pasa

.٤ ,ese día contará sus noticias

.٥ .según lo que tu Señor le inspire

.٦ .Ese día los hombres surgirán en grupos, para que se les muestren sus obras

.٧ .Quien haya hecho el peso de un átomo de bien, lo verá

.٨ .Y quien haya hecho el peso de un átomo de mal, lo verá

ترجمه آلمانی

.digen, des Barmherzigen ۞ Im Namen Allahs, des Gn

.١ ,Wenn die Erde erschüttert wird

.٢ ,Und die Erde ihre Lasten herausgibt

.٣ «?Und der Mensch spricht: «Was ist ihr

.٤ ;hlen ۞ An jenem Tage wird sie ihre Geschichten erz

.٥ .Weil Sich dein Herr in bezug auf sie offenbart hat

An jenem Tage werden die Menschen in zerstreuten Gruppen hervorkommen, . ٤
.damit ihnen ihre Werke gezeigt werden

,ubchens Gewicht Gutes tut, der wird es dann schauen. ٥ Wer auch nur eines St . ٧

.ubchens Gewicht Bses tut, der wird es dann schauen. ٥ Und wer auch nur eines St . ٨

ترجمہ ایتالیایی

In nome di Allah, il Compassionevole, il Misericordioso

. ١ ,Quando la terra sarà agitata nel terremoto . ١

. ٢ , la terra rigetterà i suoi fardelli . ٢

. ٣ «?e dirà l'uomo: « Cosa le succede . ٣

. ٤ ,In quel Giorno racconterà le sue storie . ٤

. ٥ .giacché il tuo Signore gliele avrà ispirate . ٥

In quel Giorno gli uomini usciranno in gruppi , affinché siano mostrate loro le loro . ٦
. opere

. ٧ ,Chi avrà fatto [anche solo] il peso di un atomo di bene lo vedrà . ٧

. ٨ . e chi avrà fatto [anche solo] il peso di atomo di male lo vedrà . ٨

ترجمہ روسی

!Во имя Аллаха Милостивого, Милосердного

. ١ ,Когда сотрясется земля своим сотрясением . ١

. ٢ ,и изведет земля свои ноши . ٢

. ٣ – "и скажет человек: "Что с нею . ٣

. ٤ ,в тот день расскажет она свои вести . ٤

.потому что Господь твой внушит ей .۵

;В тот день выйдут люди толпами, чтобы им показаны были их деяния .۶

,и кто сделал на вес пылинки добра, увидит его .۷

.и кто сделал на вес пылинки зла, увидит его .۸

ترجمه ترکی استانبولی

.Rahman ve rahîm Allah adiyle

.Yeryüzü, iddetli bir depremle sarsınca –۱

.Ve yeryüzü, a'rlklarn çkarnca –۲

.Ve insan, ne oluyor ki buna deyince –۳

.O gün, bütün haberlerini anlatınca –۴

.ünkü Rabbin, vahyetmi tir, bildirmi tir ona –۵

.O gün insanlar, gittikleri yerden gelirler, yaptklarn grmek için –۶

.Artk kim, bir zerre a'rl hayr yapm sa grür onu –۷

.Ve kim, bir zerre a'rl er yapm sa grür onu –۸

ترجمه آذربایجانی

!Mərhəmətli, rəhmli Allahın adı ilə

;Yer özünə məxsus bir şiddətlə lərzəyə gəlib titrəyəcəyi zaman .۱

;Yer öz yükünü çıxardıb atacağı zaman .۲

– İnsan (təəccüblə): "Buna (bu yerə) nə olub?" – deyəcəyi zaman .۳

– Məhz o gün (yer) öz hekayətini söyləyəcəkdir .۴

۵. (Cünkü (bunu) ona sənin Rəbbin vəhy etmişdir (buyurmuşdur .

۶. O gün insanlar əməllərinin özlərinə göstərilməsi üçün (qəbirlərindən məhsərə) .
dəstə-dəstə çıxacaqlar! (Cənnətliklər sağ tərəfə, cəhənnəmlilər isə sol tərəfdə
olacaqlar .

۷. Kim (dünyada) zərrə qədər yaxşı iş görmüşdürsə, onu (onun xeyrini) görəcəkdir .
(mükafatını alacaqdır .

۸. Kim də zərrə qədər pis iş görmüşdürsə, onu (onun zərərini) görəcəkdir (cəzasını
çəkəcəkdir .

ترجمه اردو

شروع خدا کا نام لے کر جو بے ایمان نہایت رحم والا ہے

۱. جب زمین بے ونچال سے لایا گیا گی

۲. اور زمین اپنے (اندر) کے بوجھ نکال لایا گی

۳. اور انسان کے گا کے اس کو کیا ہوا ہے؟

۴. اس روز وہ اپنے حالات بیان کرے گی

۵. کیونکہ تمہارے پروردگار نے اس کو حکم دیا (وگا)

۶. اس دن لوگ گرو گرو ہو کر آئیں گے تاکہ ان کو ان کے اعمال دکھ دینے جائیں

۷. تو جس نے ذرے بھر نیکی کی ہو گی وہ اس کو دیکھے گا

۸. تو جس نے ذرے بھر نیکی کی ہو گی وہ اس کو دیکھے گا

ترجمه پشتو

۱. شروع کوم د الله په نامه چپه ر زيات مهربانه او پوره رحم لرونکې د. کله چې مکه سخته وخو لول شی

۲. او مکه خپل درانه شيان راوباسی

۳. او انسان به ووايي چې پدې (مکه) ه شوی دی چې داسه خو یی

٤. په دغه وړ کې کله به ځمکه خپله ټولې خبرې بیانوي

٥. ځکه چې ستا رب هغه ته امر کوي د

٦. پدغه وړ کې به خلک ټولې ټولې (له قبرونو) راټولې چې د هغوی عملونه هغوی ته وټول شي

٧. نو ټوک چې د یو ذره په اندازه له کار کوي هغه به (د هغه جزا) وینی

٨. او ټوک چې د ذره په اندازه بد کار کوي هغه به (د هغه سزا) وینی

ترجمه کردی

١. Gava zemîn bi heja (zor) hejya.

٢. (derva) giran derxistine (gava) zemîn (ji hundurê xwe kanî û gewherê xweyên) û.

٣. "Ji bona (zemîn ra) çi bûye (ku aha diheje) (gava) meriv (aha) di bêje, "?

٤. Di vê rojê da (zemîn) ji hemî (bûyerên, ku li ser hatine kirinê) di peyîve .

٥. (Loma bi rastî Xuda yê te li bal (zemîn da) niqandibû, (ku hemû bûyeran bêje .

٦. Di wê rojê da, meriv deste deste (ji qorê xwe) derdikevin, ji bo ku kirine xwe bi bînin .

٧. Îdî kîjanî wekî çirûskekî qencîyek kiribe, wê ewê hey (hemberya wê qencîya xwe) .
bibîne

٨. Û kîjanî jî wekî çiruskekî sikatîyek kiribe; wê ewê hey (hemberya wê sikatîya xwe) .
bibîne

ترجمه اندونزی

.Dengan menyebut nama Allah Yang Maha Pemurah lagi Maha Penyayang

(Demi kuda perang yang berlari kencang dengan terengah-engah. (١)

(Dan kuda yang mencetuskan api dengan pukulan (kuku kakinya), (٢)

(Dan kuda yang menyerang dengan tiba-tiba di waktu pagi, (٣)

(Maka ia menerbangkan debu, ﴿٤

(Dan menyerbu ke tengah-tengah kumpulan musuh, ﴿٥

(Sesungguhnya manusia itu sangat ingkar tidak berterima kasih kepada Tuhannya, ﴿٦

(Dan sesungguhnya manusia itu menyaksikan (sendiri) keingkarannya, ﴿٧

(Dan sesungguhnya dia sangat bakhil karena cintanya kepada harta. ﴿٨

ترجمہ مالیزیایی

Dengan nama Allah, Yang Maha Pemurah, lagi Maha Mengasihani

(Apabila bumi digegarkan dengan gegaran yang sedahsyat-dahsyatnya, ﴿١

(Serta bumi itu mengeluarkan segala isinya, ﴿٢

Dan berkatalah manusia (dengan perasaan gerun); "Apa yang sudah terjadi kepada bumi?" ﴿٣

(Pada hari itu bumipun menceritakan khabar beritanya: ﴿٤

(Bahawa Tuhanmu telah memerintahnya (berlaku demikian). ﴿٥

Pada hari itu manusia akan keluar berselerak (dari kubur masing-masing) – untuk (diperlihatkan kepada mereka (balasan) amal-amal mereka. ﴿٦

Maka sesiapa berbuat kebajikan seberat zarah, nescaya akan dilihatnya (dalam surat (amalnya)! ﴿٧

Dan sesiapa berbuat kejahatan seberat zarah, nescaya akan dilihatnya (dalam surat (amalnya)! ﴿٨

ترجمہ سواحیلی

Kwajina la Mwenyeezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwenye kurehemu

.Itakapotetemeshwa ardhi kwa mtetemeko wake . ١

۲. Na ikatoa ardhi mizigo yake

۳. Na mtu akasema: Ina nini!

۴. Siku hiyo itatoa khabari zake

۵. Kwa kuwa Mola wako ameamrisha

۶. Siku hiyo wataondoka watu wametawanyika ili waonyeshwe vitendo vyao

۷. Basi anayefanya wema sawa na chembe atauona

۸. Na anayefanya uovu sawa na chembe atauona

تفسیر سوره

تفسیر المیزان

صفحه ی ۵۸۰

(۹۹) سوره زلزال مدنی است و هشت آیه دارد (۸)

[سوره الزلزله (۹۹): آیات ۱ تا ۸] ترجمه آیات به نام خداوند رحمان و رحیم.

وقتی که زمین آن زلزله مخصوصش را آغاز می کند (۱).

و زمین آنچه از مردگان (و یا معادن) که در شکم دارد بیرون می ریزد (۲).

و انسانها از در تعجب می پرسند: زمین را چه شده است (۳).

در آن روز زمین اخبار و اسرار خود را شرح می دهد (۴).

آری پروردگار تو به وی وحی کرده که به زبان آید و اسرار را بگوید (۵).

در آن روز مردم یک جور محشور نمی شوند بلکه طایفه هایی مختلفند تا اعمال هر طایفه ای را به آنان نشان دهند (۶).

پس هر کس به سنگینی یک ذره عمل خیری کرده باشد آن را می بیند (۷).

و هر کس به سنگینی یک ذره عمل شری کرده باشد آن را خواهد دید (۸).

بیان آیات در این سوره سخن از قیامت و زنده شدن مردم برای حساب، و اشاره به بعضی از علامتهایش رفته، که یکی زلزله زمین، و یکی دیگر سخن گفتن آن از حوادثی است که در آن رخ داده. و این سوره هم می تواند مکی باشد و هم مدنی.

" إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا " کلمه "

زلزال "مانند کلمه "زلزله" مصدر و به معنای نوسان و تکان خوردن پی در پی است، و اینکه این مصدر را به ضمیر زمین اضافه کرد، و فرمود "زمین زلزله اش را سر می دهد" به ما می فهماند که زمین زلزله ای خاص به خود دارد، و این می رساند که زلزله مذکور امری عظیم و مهم است، زلزله ای است که در شدت و هراسناکی به نهایت رسیده است.

[مقصود از اینکه در قیامت زمین "اثقال" خود را بیرون می کند و "انسان" می گوید آن را چه شده است

"وَ أَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا" کلمه اثقال جمع کلمه "ثقل" - به فتحه ثاء و فتحه قاف- است، که به معنای متاع و کالا و یا خصوص متاع مسافرین است. ممکن هم هست جمع کلمه "ثقل" - به کسره ثاء و سکون قاف- باشد که به معنای حمل باشد، به هر حال چه آن باشد و چه این، مراد از اثقال زمین که در قیامت زمین آنها را بیرون می ریزد- به طوری که دیگران هم گفته اند «۱»- مردگان و یا گنجها و معادنی است که در شکم خود داشته. و ممکن هم هست منظور همه اینها باشد، که البته برای هر سه قول قائلینی هست، و اولین قول به نظر نزدیک ترین قول است، و از آن گذشته قول سوم است که اشاره دارد بر اینکه خارج شدن برای حساب است، و جمله "يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ" اشاره دارد به اینکه بعد از بیرون شدن، به سوی جزا روانه می شوند.

"وَ قَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا" یعنی انسانها بعد از بیرون شدن از خاک در حال دهشت زدگی و تعجب از آن زلزله شدید و هول انگیز می گویند:

ما للارض " زمین را چه می شود که این طور متزلزل است؟! بعضی «۲» از مفسرین گفته اند: منظور از " انسان " تنها کفار هستند، نه آنهایی که در دنیا به مساله معاد و رستاخیز ایمان داشتند. بعضی دیگر سخنانی دیگر گفته اند که به زودی ان شاء الله می آید.

(۱) روح المعانی، ج ۳۰، ص ۲۰۹.

(۲) مجمع البیان، ج ۱۰، ص ۵۲۶.

صفحه ی ۵۸۲

[معنای اینکه در روز قیامت زمین به وحی الهی از اخبار خود سخن می گوید]

"يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَى لَهَا" آن گاه زمین به اعمالی که بنی آدم کردند شهادت می دهد، همانطور که اعضای بدن خود انسانها و نویسندگان اعمالش یعنی ملائکه رقیب و عتید و نیز شاهدان اعمال که از جنس بشر و یا غیر بشرند همه بر اعمال بنی آدم شهادت می دهند.

و در جمله "بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَى لَهَا" حرف لام به معنای "الی - به سوی" است، چون مصدر "ایحاء" که فعل "أوحى" مشتق از آن است با حرف "الی" متعدی می شود، و معنای جمله این است که: زمین به سبب اینکه پروردگار تو به آن وحی کرده و فرمان داده تا سخن بگوید از اخبار حوادثی که در آن رخ داده سخن می گوید، پس معلوم می شود زمین هم برای خود شعوری دارد، و هر عملی که در آن واقع می شود می فهمد، و خیر و شرش را تشخیص می دهد، و آن را برای روز ادای شهادت تحمل می کند، تا روزی که به او اذن داده شود، یعنی روز قیامت شهادت خود را ادا کرده، اخبار حوادث واقعه در آن را بدهد. و در تفسیر آیه "وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَ"

لَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ" (۱)، و نیز در تفسیر آیه "قَالُوا أَنْطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ" (۲) گذشت، که از کلام خدای سبحان به دست می آید که حیات و شعور در تمامی موجودات جاری است، هر چند که ما از نحوه حیات آنها بی خبر باشیم.

در بین مفسرین اختلاف شدیدی به راه افتاده در اینکه معنای خبر دادن زمین به وسیله وحی از حوادثی که در آن واقع شده چیست؟ آیا خدای تعالی زمین مرده را زنده می کند، و به آن شعور می دهد تا از حوادث خبر دهد؟ (۳) و یا اینکه صوتی در روی زمین خلق می کند تا آن صوت خبر دهد (۴) و یا آنکه زمین به زبان حال دلالت می کند بر اینکه بر پشت آن چه حوادثی رخ داده؟

لیکن بعد از آنکه بیان ما را شنیدی هیچ جایی برای این اختلاف نیست، علاوه بر این با هیچ یک از این وجوه و هیچ یک از اقسام شهادت که در این وجوه آمده حجت تمام نمی شود (۵).

(۱) هیچ چیزی نیست مگر آنکه خدای را با حمد خود تسبیح می کند، اما شما تسبیح آنان را نمی فهمید. سوره اسری، آیه ۴۴.

(۲) گفتند همان کسی ما را به زبان آورد که هر چیزی را به زبان آورده. سوره حم سجده، آیه ۲۱.

(۳) که در این صورت از روزی که زنده و با شعور می شود حوادث را می فهمد و می تواند تنها از آن حوادث خبر دهد، نه از حوادثی که در دنیا یعنی در دوران بی شعوریش در آن رخ داده. " مترجم ".

(۴) در این صورت نیز همان اشکال وارد است، علاوه بر اینکه زمین خبر نداده بلکه صاحب

صوت خیر داده، و آیه شریفه خیر دادن را به زمین نسبت داده " مترجم " .

(۵) و وقتی زمین به یکی از این وجوه شهادت دهد بندگان خدا می توانند شهادت او را انکار کنند، چون در وجه اول خواهند گفت زمین در دنیا حیات و شعور نداشت، و در وجه دوم خواهند گفت ما صاحب صوت را نمی شناسیم، و نمی دانیم در دنیا با ما بوده یا نه، و در وجه سوم خواهند گفت زبان حال هیچگونه حجیت و مدرکیتی ندارد. " مترجم " .

صفحه ی ۵۸۳

[معنای اینکه فرمود: " یَوْمَئِذٍ يَصِفُّكَ النَّاسُ أَشْتَاتًا ... " و بیان عدم منافات بین آیه: " فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ ... " با آیاتی که بر حبط اعمال، تبدیل و تکفیر سیئات و انتقال حسنات و سیئات دلالت دارند]

" یَوْمَئِذٍ يَصِفُّكَ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ " کلمه " صدور " که فعل " یصدر " از آن مشتق شده به معنای برگشتن شتر از لب آب بعد از رفتنش بدانجا است. و کلمه " أشتات " مانند کلمه " شتی " جمع شتیت است، که به معنای متفرق است. و آیه شریفه جواب دوم است برای کلمه " اذا "، بعد از جواب اول یعنی آیه " یَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا " .

و مراد از " صادر شدن مردم در قیامت با حالت تفرقه "، برگشتن آنان از موقف حساب به سوی منزلهاشان که یا بهشت است و یا آتش می باشد، در آن روز اهل سعادت و رستگاری از اهل شقاوت و هلاکت متمایز می شوند، تا اعمال خود را ببینند، جزای اعمالشان را نشانشان دهند، آن هم نه از دور، بلکه داخل در آن جزایشان کنند، و یا به اینکه خود اعمالشان را بنا بر تجسم اعمال به ایشان نشان دهند.

و بعضی «۱» از

مفسرین گفته اند: مراد از صدور مردم، بیرون شدنشان از قبور به سوی موقف حساب است، و منظور از متفرق بودنشان، متمایز بودن آنان از نظر سیما است، بعضی با روی سفید، و برخی با روی سیاه بیرون می آیند، بعضی با حالت امنیت، برخی با حالت فزع، و همچنین تمایزهای دیگر که از جزای اعمالشان و نتیجه حسابشان خبر می دهد، و تعبیر از آگهی از جزا با واژه رؤیت، و تعبیر از اعلام به نتیجه حساب با واژه "ارائه" نظیر تعبیری است که در آیه "يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُخَضَّراً وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ" (۲)، ولی وجه اول هم به ذهن نزدیک تر و هم روشن تر است.

"فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ" کلمه "مثقال" به معنای هر وسیله ای است که با آن وزنها را می سنجند، و کلمه "ذره" به معنای آن دانه های ریز غبار است، که در شعاع آفتاب دیده می شود، البته این کلمه به معنای مورچه های ریز نیز می آید.

آیه مورد بحث به دلیل اینکه حرف "فاء" بر سر دارد تفریع و نتیجه گیری از آیه قبلی است، که سخن از ارائه اعمال بندگان داشت، و همان بیان را تاکید نموده می فهماند که از

(۱) روح المعانی، ج ۳۰، ص ۲۱۱.

(۲) روزی که هر کس آنچه را که از خیر و شر انجام داده می بیند. سوره آل عمران، آیه ۳۰.

صفحه ی ۵۸۴

کلیت ارائه اعمال هیچ عملی نه خیر و نه شر نه کوچک و نه بزرگ حتی به سنگینی ذره استثناء نمی شود، و نیز حال هر یک از صاحبان عمل خیر و عمل شر را

در یک جمله مستقل بیان نموده، جمله را به عنوان یک ضابطه و قاعده کلی (که مورد هیچ خصوصیتی ندارد) ذکر می فرماید.

در اینجا این سؤال به ذهن می رسد که در آیات شریفه قرآن آیاتی هست که با این ضابطه کلی سازگار نیست، از آن جمله آیاتی که دلالت دارد بر حبط و بی نتیجه شدن اعمال خیر به خاطر پاره ای عوامل، و آیاتی که دلالت دارد بر انتقال اعمال خیر و شر اشخاص به دیگران، مانند انتقال حسنات قاتل به مقتول، و گناهان مقتول به قاتل، و آیاتی که دلالت دارد بر اینکه در بعضی توبه کاران گناه مبدل به ثواب می شود، و آیاتی دیگر که در بحث از اعمال در جلد دوم این کتاب و نیز در تفسیر آیه "لِيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ" «۱» گذشت.

جواب از این سؤال این است که آیات مذکور حاکم بر این دو آیه است، و بین دلیل حاکم و محکوم منافاتی نیست، مثلاً آیاتی که دلالت دارد بر حبط اعمال، شخص صاحب عمل خیر را از مصادیق کسانی می کند که عمل خیر ندارند، و چنین کسی عمل خیر ندارد تا به حکم آیه مورد بحث آن را ببیند، و همچنین قاتلی که نگذاشت مقتول زنده بماند و عمل خیر انجام دهد، اعمال خیرش را به مقتول می دهند، و خودش عمل خیری ندارد تا آن را ببیند، و توبه کاری که گناهش مبدل به حسنه می شود، برای این است که گناه موافق میل او نبوده، عواملی خارجی باعث گناهکاری او شدند، و آن عوامل کار خیر، موافق طبعشان نیست، ولی چون می خواستند در بین مردم نیکوکار و موحد باشند، و بلکه رئیس

و رهبر آنان باشند، لذا با زبان شکار حرف زدند، پس خوبیهایشان از خودشان نیست، لذا در قیامت بدیهای توبه کاران را به آن عوامل می دهند، و خوبیهای آن عوامل را به توبه کاران، در نتیجه توبه کاران گناهی ندارند تا به حکم آیه مورد بحث در قیامت آن را ببینند، و نیز عوامل شر، کار خیری ندارند، تا به حکم آیه مورد بحث آن را ببینند- دقت فرمایید.

بحث روایتی [روایاتی در ذیل آیات سوره زلزال راجع به وقایع قیامت: اخبار زمین، رؤیت اعمال، و ...]

در الدر المنثور است که ابن مردویه و بیهقی- در کتاب شعب الایمان- از انس بن _____

(۱) سوره انفال، آیه ۳۷.

صفحه ی ۵۸۵

مالک روایت کرده اند که رسول خدا (ص) فرمود: زمین در روز قیامت به تمامی اعمالی که در پشتش انجام شده خبر می دهد، آن گاه این آیه را تلاوت کرد: " إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا " تا رسید به آیه " يَوْمَئِذٍ تُجَدُّتُ أَخْبَارُهَا " و آن گاه فرمود هیچ می دانید اخبارش چیست؟ جبرئیل نزد من آمد و گفت: خبر زمین که زمین روز قیامت بدان گواهی می دهد، همه اعمالی است که بر پشتش انجام شده «۱».

مؤلف: نظیر این روایت را از ابو هریره نیز نقل کرده «۲».

و نیز در همان کتاب است که حسین بن سفیان در کتاب مسندش و ابو نعیم در کتاب حلیه اش از شداد بن اوس روایت کرده اند که گفت: من از رسول خدا (ص) شنیدم می فرمود: ایها الناس دنیا متاعی است حاضر که هم نیکان از آن می خورند و هم فاجران، و بدرستی آخرت وعده ای است صادق، که سلطانی قادر در آن حکومت می کند، حق را محقق و باطل را

ایها الناس سعی کنید از طالبان آخرت باشید، و از طالبان دنیا نباشید، فرزند آخرت باشید، نه فرزند دنیا، چون هر مادری فرزندش به دنبالش می رود. (حاصل منظور آن جناب این است که خواهان آخرت باشید نه دنیا، برای اینکه علاقه به دنیا قهرا شما را به سوی مادیت و آلودگی های آن می کشد)، آن گاه فرمود: هر عملی که می کنید در حالی انجام دهید که از خدا خائف و بر حذر باشید، و بدانید که روزی شما را بر اعمالتان عرضه می دارند، و شما خواه و ناخواه خدا را ملاقات خواهید کرد، پس هر کس هموزن ذره ای عمل خیر کرده باشد، آن را خواهد دید، و هر کس هموزن ذره ای عمل زشت کرده باشد آن را خواهد دید «۳».

و در تفسیر قمی در ذیل آیه "وَ أَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا" آمده که منظور از اثقال زمین، انسانهاست. و در ذیل جمله "وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا" آمده که این انسان، امیر المؤمنین (ع) است. و در ذیل آیه "يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا ... أَشْتَاتًا" آمده که مردم از جهت ایمان و کفر و نفاق متفرق و اشتات می آیند، بعضی مؤمنند و برخی کافر و جمعی منافق. و در ذیل جمله "لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ" آمده که هر کس بالای سر اعمال خود می ایستد، و اعمال خود را اینطور فاش و هویدا می بیند «۴».

و نیز در آن کتاب در روایت ابی الجارود از امام باقر (ع) آمده که در ذیل

(۱ و ۲) الدر المنثور، ج ۶، ص ۳۸۰.

(۳) الدر المنثور، ج ۶، ص ۳۸۳.

ص ۴۳۳.

قمی، ج ۲،

(۴) تفسیر

صفحه ی ۵۸۶

آیه "فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا"

يَرَهُ"، فرمود: اگر از اهل آتش باشد، و در دنیا مثقال ذره ای عمل خیر کرده باشد، اگر برای غیر انجام داده باشد، همان عمل خیرش هم مایه حسرتش می شود، و در ذیل جمله " وَ مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ"، فرمود: اگر از اهل بهشت باشد در روز قیامت آن شر را می بیند و سپس خدای تعالی او را می آمرزد «۱».

(۱) تفسیر قمی، ج ۲، ص ۴۳۳.

تفسیر نمونه

سوره زلزله

مقدمه

این سوره در مدینه نازل شده و دارای ۸ آیه است.

محتوی و فضیلت سوره زلزله

در اینکه این سوره در مکه نازل شده است، یا در مدینه؟ در میان مفسران گفتگو است: بسیاری آن را مدنی می دانند، در حالی که بعضی معتقدند در مکه نازل شده، لحن آیات آن که در باره معاد و اشراف الساعه (نشانه های وقوع رستاخیز) سخن می گوید، به آیات مکی شبیه تر است، ولی در حدیثی آمده که ابو سعید خدری وقتی این سوره نازل شده از پیغمبر اکرم سؤالی در باره آیه فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ ... کرد، و می دانیم ((ابوسعید)) در مدینه به مسلمانان ملحق شد. <۱>

اما مدنی بودن یا مکی بودن این سوره تاءثیری در مفاهیم و تفسیر آن ندارد.

به هر حال این سوره عمده بر سه محور دور می زند:

نخست از ((اشراف الساعه)) و نشانه های وقوع قیامت بحث می کند، و در دنبال آن سخن از شهادت زمین به تمام اعمال آدمی آمده است.

در بخش سوم از تقسیم مردم به دو گروه نیکوکار و بدکار و رسیدن هر کس به اعمال خود سخن می گوید.

در فضیلت

این سوره تعبیرات مهمی در روایات اسلامی آمده ، از جمله در حدیثی از پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می خوانیم : من قراءها فکانما قراء البقره و اعطی من الاجر کمن قراء ربع القرآن : ((هر کس آن را تلاوت کند گوئی سوره بقره را قرائت کرده ، و پاداش او به اندازه کسی است که یک چهارم قرآن را تلاوت

کرده باشد)). <۲>

و در حدیثی از امام صادق (علیه السلام) می خوانیم که فرمود: هرگز از تلاوت سوره اذا زلزلت الارض خسته نشوید، چرا که هر کس آن را در نمازهای نافله بخواند هرگز به زلزله گرفتار نمی شود، و با آن نمی میرد، و به صاعقه و آفتی از آفات دنیا تا هنگام مرگ گرفتار نخواهد شد. <۳>

تفسیر :

آن روز که انسان تمام اعمالش را می بیند!

همانگونه که در بیان محتوای سوره اشاره شد آغاز این سوره همراه است با بیان بعضی از حوادث هول انگیز و وحشتناک پایان این جهان و شروع رستاخیز.

نخست می فرماید: ((هنگامی که زمین شدیداً به لرزه در آید)) (اذا زلزلت الارض زلزالها). <۴>

و چنان زیر و رو شود که بارهای سنگینی را که در درون دارد خارج سازد (و اخرجت الارض اثقالها).

تعبیر به ((زلزالها)) (زلزله اش) یا اشاره به این است که در آن روز تمام کره زمین به لرزه در می آید (برخلاف زلزله های معمولی که همه آنها موضعی و مقطعی است) و یا اشاره به زلزله معهود یعنی زلزله رستاخیز است <۵> <۶>

در اینکه منظور از ((اثقال)) (بارهای سنگین

(چیست ؟ مفسران تفسیرهای متعددی ذکر کرده اند: بعضی گفته اند منظور انسانها هستند که با زلزله رستاخیز از درون قبرها به خارج پرتاب می شوند، نظیر آنچه در سوره انشقاق آیه ۴ آمده است ((و القت ما فیها و تخت)).

و بعضی گفته اند: گنجهای درون خود را بیرون می ریزد، و مایه حسرت دنیاپرستان بی خبر می گردد. <۷>

این احتمال نیز وجود دارد که منظور بیرون فرستادن مواد سنگین و مذاب درون زمین است که معمولا کمی از آن به هنگام آتشفشانها و زلزله ها بیرون می ریزد، در پایان جهان آنچه در درون زمین است به دنبال آن زلزله عظیم به بیرون پرتاب می شود.

تفسیر اول مناسب تر به نظر می رسد هر چند جمع میان این تفاسیر نیز بعید نیست .

به هر حال ، در آن روز انسان از دیدن این صحنه بی سابقه ، سخت متوحش می شود، و می گوید: چه می شود که زمین اینگونه به لرزه در آمده است ، و آنچه در درون داشته بیرون ریخته ؟ (و قال الانسان مالها).

گر چه بعضی انسان را در اینجا به خصوص انسانهای کافر تفسیر کرده اند که در مسأله معاد و رستاخیز شک و تردید داشته اند، ولی ظاهر این است که انسان در اینجا معنی گسترده ای دارد که همگان را شامل می شود، زیرا تعجب از اوضاع و احوال زمین در آن روز مخصوص به کافران نیست .

آیا این تعجب ، و سؤال ناشی از آن ، مربوط به نفخه اولی است یا دوم ؟.

ظاهر این است که همان نفخه اولی است که

نفخه پایان جهان است ، زیرا زلزله عظیم در پایان جهان رخ می دهد.

این احتمال نیز داده شده است که منظور نفخه رستاخیز و زنده شدن مردگان ، و بیرون ریختن آنها از درون زمین می باشد، زیرا آیات بعد نیز همه مربوط به نفخه دوم است .

ولی از آنجا که در آیات قرآن کراراً حوادث این دو نفخه با هم ذکر شده ، تفسیر اول با توجه به بیان زلزله وحشتناک پایان جهان مناسب تر به نظر می رسد، و در این صورت منظور از اثقال زمین معادن و گنجها و مواد مذاب درون آن است .

و از آن مهمتر اینکه : زمین در آن روز تمام خبر خود را باز می گوید (یومئذ تحدث اخبارها).

آنچه از خوبیها و بدیها، و اعمال خیر و شر، بر صفحه زمین واقع شده است ، همه را برملا می سازد، و یکی از مهمترین شهود اعمال انسان در آن روز همین زمینی است که ما اعمال خود را بر آن انجام می دهیم ، و شاهد و ناظر ما است .

در حدیثی از پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می خوانیم که فرمود، ((ا تدرن ما اخبارها))؟: آیا می دانید منظور از اخبار زمین در اینجا چیست ؟

قالوا: الله و رسوله اعلم : گفتند: خدا و پیغمبرش آگاه تر است فرمود: اخبارها ان تشهد علی کل عبد و امه بما عملوا علی ظهرها، تقول عمل کذا و کذا، یوم کذا، فهذا اخبارها: منظور از خبر دادن زمین این است که اعمال هر مرد و زنی را که بر روی زمین انجام داده اند

خبر می دهد، می گوید: فلان شخص در فلان روز فلان کار را انجام داد، این است خبر دادن زمین! <۸>

در حدیث دیگری از پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می خوانیم: حافظوا علی الوضوء و خیر اعمالکم الصلاه، فتحفظوا من الارض فانها امکم، و لیس فیها احد یعمل خیرا او شرا الا و هی مخبره به! مواظبت بر وضو کنید، و بهترین اعمال شما نماز است، و مراقب زمین باشید که مادر شما است، هیچ انسانی کار خیر یا شری بجا نمی آورد مگر اینکه زمین از آن خبر می دهد! <۹>

از ابوسعید خدری نقل شده که می گفت: هر گاه در بیابان هستی صدایت را به اذان بلند کن، چرا که از رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) شنیدم که می فرمود: لا یسمعه جن و لا انس و لا حجر الا یشهد له: هیچ جن و انس و قطعه سنگی آن را نمی شنود مگر اینکه برای او (در قیامت) گواهی می دهد. <۱۰>

آیا راستی زمین به فرمان خدا زبان می گشاید و تکلم می کند؟ یا اینکه منظور ظاهر شدن آثار اعمال انسان بر صفحه زمین است؟ زیرا می دانیم هر عملی که انسان انجام دهد، خواه ناخواه در اطراف او آثاری بجا می گذارد، هر چند امروز برای ما محسوس نباشد، درست همانند آثاری که از خطوط انگشتان یک دوست یا دشمن بر روی دستگیره درمی ماند، و در آن روز همه این آثار ظاهر می شود، و

سخن گفتن زمین چیزی جز این ظهور بزرگ نیست ، همانگونه که گاه به یک شخص خواب آلود می گوئیم چشمان تو می گوید که دیشب نخوابیده ای ، یعنی آثار بی خوابی در آن نمایان است .

به هر حال این موضوع عجیبی نیست ، چرا که هم امروز با پیشرفت علم و دانش بشر ابزار و وسائلی اختراع شده که در همه جا، و هر لحظه ، می تواند صدای انسان را ضبط کند، یا از انسان و اعمالش عکسبرداری نماید، و به عنوان یک سند مسلم در دادگاه مطرح شود، به گونه ای که قابل هیچگونه انکار نباشد.

اگر در گذشته بعضی از شهادت زمین تعجب می کردند امروز یک نوار نازک یا یک دستگاه ضبط که به صورت یک دکمه به لباس دوخته می شود می تواند مسائل بسیاری بازگو کند.

جالب اینکه در حدیثی از علی (علیه السلام) می خوانیم که فرمود: صلوا المساجد فی بقاع مختلفه ، فان کل بقعه تشهد للمصلی علیها یوم القیامه : در قسمتهای مختلف مساجد نماز بخوانید، زیرا هر قطعه زمینی در قیامت برای کسی که روی آن نماز خوانده گواهی می دهد. <۱۱>

و در حدیث دیگری آمده است که امیر مؤمنان علی (علیه السلام) هنگامی که بیت المال را تقسیم می کرد و خالی می شد، دو رکعت نماز بجا می آورد و می فرمود:

اشهدی انی ملا- تک بحق ، و فرغتک بحق : (روز قیامت) گواهی ده که من تو را به حق پر کردم و به حق خالی کردم! . <۱۲>

در آیه بعد می افزاید: این به

خاطر آن است که پروردگار تو به زمین وحی کرده (بان ربک اوحی لها). <۱۳>

و زمین در اجرای این فرمان کوتاهی نمی کند، تعبیر ((اوحی)) در اینجا به خاطر آن است که چنین سخن گفتن اسرارآمیز بر خلاف طبیعت زمین است و این جز از طریق یک وحی الهی ممکن نیست.

بعضی گفته اند: منظور این است که به زمین وحی می کند آنچه در درون دارد بیرون بریزد.

ولی تفسیر اول صحیح تر و مناسب تر به نظر می رسد.

سپس می فرماید: در آن روز مردم به صورت گروه های مختلف از قبرها خارج شده ، در عرصه محشر وارد می شوند، تا اعمالشان به آنها نشان داده شود!

(یومئذ یصدر الناس اشتاتا لیروا اعمالهم).

((اشتات)) جمع شت (بر وزن شط) به معنی متفرق و پراکنده است ، این اختلاف و پراکندگی ممکن است به خاطر این باشد که اهل هر مذهبی جداگانه وارد عرصه محشر می شوند، یا اهل هر نقطه های از مناطق زمین جدا وارد می شوند، و یا اینکه گروهی با صورتهای زیبا و شاد و خندان ، و گروهی

با چهره های عبوس و تیره و تاریک در محشر گام می نهند.

یا هر امتی همراه امام و رهبر و پیشوایشان هستند، همانگونه که در آیه ۷۱ سوره اسراء آمده : یوم ندعوا کل اناس بامامهم : روزی که هر گروهی را با پیشوایشان فرا می خوانیم .

و یا اینکه مؤ منان با مؤ منان و کافران با کافران محشر می شوند.

جمع میان این تفسیرها کاملا ممکن است زیرا مفهوم آیه گسترده است .

((یصدر)) از ماده ((صدر)) (بر وزن صبر) به

معنی خارج شدن شتران از آبگاہ است کہ بہ صورت انبوه و ہیجان زدہ بیرون می آیند بہ عکس ((ورود)) کہ بہ معنی داخل شدن آنها در آبگاہ است و در اینجا کنایہ از خروج اقوام مختلف از قبرها و آمدنشان در محشر برای حسابرسی است .

این احتمال نیز داده شدہ کہ منظور خروجشان از محشر، و حرکت بہ سوی جایگاہشان در بہشت و دوزخ است .

معنی اول با آیات گذشتہ تناسب بیشتری دارد.

منظور از جملہ لیروا اعمالہم : تا اعمالشان را بہ آنها نشان دهند مشاہدہ جزای اعمال است .

یا مشاہدہ نامہ اعمال کہ ہر نیک و بدی در آن ثبت است .

یا مشاہدہ باطنی بہ معنی معرفت و شناخت چگونگی اعمالشان است .

و یا بہ معنی ((تجسم اعمال)) و مشاہدہ خود اعمال است .

تفسیر اخیر با ظاہر آیہ از ہمہ موافق تر است ، و این آیہ یکی از روشن ترین آیات بر مسألہ تجسم اعمال محسوب می شود کہ در آن روز اعمال آدمی بہ صورتہای مناسبی تجسم می یابد و در برابر او حضور پیدا می کند، و ہمنشینی با آن مایہ نشاط یا رنج و بلا است .

سپس بہ سرانجام کار ہر یک از این دو گروہ مؤمن و کافر، نیکوکار و بدکار، اشارہ کردہ می فرماید: پس کسی کہ بہ اندازہ سنگینی ذرہای کار خیر انجام دادہ آن را می بیند (فمن یعمل مثقال ذرہ خیرا یرہ).

و ہر کس بہ اندازہ سنگینی ذرہای کار بد کردہ آن را می بیند! (و من یعمل مثقال ذرہ شرا یرہ).

باز در اینجا تفسیرہای مختلفی ذکر شدہ کہ آیا

جزای اعمال را می بیند و یا نامه اعمال را مشاهده می کند و یا خود عمل را.

ظاهر این آیات نیز تاءکید مجددی است بر مسأله تجسم اعمال و مشاهده خود عمل ، اعم از نیک و بد در روز قیامت که حتی اگر سر سوزنی کار نیک یا بد باشد در برابر صاحب آن مجسم می شود و آنرا مشاهده می کند.

((متقال)) در لغت هم به معنی ثقل و سنگینی آمده ، و هم ترازوئی که با آن سنگینی اشیاء را می سنجند، و در اینجا به همان معنی اول است .

برای ((ذره)) نیز در لغت و کلمات مفسران تفسیرهای گوناگونی ذکر شده است : گاه به معنی مورچه کوچک ، و گاه گرد و غباری که وقتی دست را بر زمین بگذاریم و برداریم به آن می چسبد، و گاه به معنی ذرات بسیار کوچک غبار که در فضا معلق است و به هنگامی که آفتاب از روزنه ای به اطاق تاریک می تابد آشکار می گردد تفسیر شده است .

می دانیم امروز کلمه ((ذره)) را به ((اتم)) نیز اطلاق می کنند و بمب اتمی را ((القبله الذریه)) می گویند، اتم به قدری کوچک است که نه با چشم عادی ، و نه با دقیق ترین میکروسکوپها قابل مشاهده نیست ، و تنها آثار آن را مشاهده می کنند، و حجم و وزن آن با محاسبات علمی قابل سنجش است ، و به قدری کوچک است که چند میلیون روی نوک سوزنی جای می گیرد!

مفهوم ذره هر چه باشد منظور در اینجا کوچکترین وزنها است .

به هر حال

این آیه از آیاتی است که پشت را می لرزاند و نشان می دهد که حسابرسی خداوند در آن روز فوق العاده دقیق و حساس است ، و ترازوهای سنجش عمل در قیامت آنقدر ظریف است که حتی کوچکترین اعمال انسانی را وزن می کنند و به حساب می آورند.

۱ - دقت و سختگیری در حسابرسی قیامت

نه تنها از آیات اخیر این سوره که از آیات مختلف قرآن به خوبی استفاده می شود که در حسابرسی اعمال در قیامت فوق العاده دقت و موشکافی می شود، در آیه ۱۶ سوره لقمان می خوانیم : یا بنی انہا ان تک مثقال حبه من خردل فتکن فی صخره او فی السموات او فی الارض یات بها اللہ ان اللہ لطیف خبیر: پسرم ! اگر به اندازه سنگینی دانه خردلی (عمل نیک یا بد) باشد و در دل سنگی یا در گوشه ای از آسمانها یا زمین پنهان گردد، خداوند آن را (در قیامت) برای حسابرسی می آورد، خداوند دقیق و آگاه است .

((خردل)) دانه بسیار کوچکی از گیاه معروفی است که ضرب المثل در کوچکی می باشد.

این تعبیرات نشان می دهد که در آن حسابرسی بزرگ کوچکترین کارها محاسبه می شود، ضمناً این آیات هشدار می دهد که نه گناهان کوچک را کم اهمیت بشمرند، و نه اعمال خیر کوچک را، چیزی که مورد محاسبه الهی قرار می گیرد هر چه باشد کم اهمیت نیست .

لذا بعضی از مفسران گفته اند این آیات زمانی نازل شد که بعضی از یاران

پیغمبر اکرم (صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم) نسبت به انفاق اموال کم اعتنا

بودند، و می گفتند: اجر و پاداش بر چیزهایی داده می شود که ما آن را دوست داریم ، و اشیاء کوچک چیزی نیست که مورد علاقه ما باشد، و همچنین نسبت به گناهان کوچک بی اعتنا بودند، آیات نازل شد و آنها را به خیرات کوچک ترغیب کرد، و از گناهان کوچک بر حذر داشت .

۲ - پاسخ به یک سؤال

در اینجا سؤال مطرح است و آن اینکه مطابق این آیات انسان همه اعمال خود را در قیامت اعم از نیک و بد کوچک و بزرگ می بیند، این معنی چگونه با آیات احباط و ((تکفیر)) و ((عفو)) و ((توبه)) سازگار است؟ زیرا آیات ((احباط)) می گوید: بعضی از اعمال مانند کفر تمام حسنات انسان را از بین می برد لئن اشرکت لیحبطن عملک (زمر - ۶۵) و طبق آیات ((تکفیر)) گاهی ((حسنات)) ((سیئات)) را از بین می برد ان الحسنات یذهبن السیئات (هود - ۱۱۴).

و آیات ((عفو)) و ((توبه)) می گوید: در سایه عفو الهی یا توبه کردن ، گناهان محو می شوند، این مفاهیم چگونه با مسأله مشاهده تمام اعمال نیک و بد تطبیق می کند؟

در پاسخ این سؤال باید به یک نکته توجه کرد و آن اینکه : دو اصلی که در آیات فوق آمده است که می گوید انسان هر ذره ای از کار نیک و بد را می بیند به صورت یک قانون کلی است ، و میدانیم هر قانون ممکن است استثنائاتی داشته باشد، آیات عفو و توبه و احباط و تکفیر در حقیقت به منزله استثناء است در این

پاسخ دیگر اینکه : در مورد احباط و تکفیر در حقیقت موازنه و کسر

و انکساری رخ می دهد، و درست مانند مطالبات و بدهیها است که از یکدیگر کسر می شود، هنگامی که انسان نتیجه این موازنه را می بیند در حقیقت تمام اعمال نیک و بد خود را دیده است ، همین سخن در مورد عفو و توبه نیز جاری است ، چرا که عفو بدون لیاقت و شایستگی صورت نمی گیرد، و توبه خود نیز یکی از اعمال نیک است .

بعضی در اینجا جواب دیگری گفته اند که صحیح به نظر نمی رسد و آن اینکه افراد کافر نتیجه اعمال خوب خود را در این دنیا می بینند، همانگونه که افراد مؤ من کیفر اعمال بد خود را در این جهان می بینند.

ولی ظاهر این است که آیات مورد بحث مربوط به قیامت است نه دنیا بعلاوه این کلیت ندارد که هر مؤ من و کافری نتیجه اعمالش را در دنیا ببیند.

۳ - جامعترین آیات قرآن

از عبدالله بن مسعود نقل شده است که محکمترین آیات قرآن مجید همین آیات ((فمن يعمل مثقال ذره خیرا یره و من يعمل مثقال ذره شرا یره)) می باشد و از آن تعبیر به جامعه می کرد و به راستی ایمان عمیق به محتوای آن کافی است که انسان را در مسیر حق وادارد، و از هر گونه شر و فساد بازدارد، لذا در حدیثی آمده است که مردی خدمت پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) آمد عرض کرد: علمنی مما علمک الله : از آنچه خداوند به تو تعلیم داده

به من بیاموز.

پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) او را به مردی از یارانش سپرد، تا قرآن به او تعلیم کند، و او سوره ((اذا زلزلت الارض)) را تا به آخر به او تعلیم داد، آن مرد از جا برخاست و گفت: همین مرا کافی است (و در روایت دیگری آمده تکفینی هذه الایه: همین یک آیه مرا کفایت می کند)!

پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: او را به حال خود بگذار که مرد فقیهی شد! (و طبق روایتی فرمود رجع فقیها: او فقیه شد و بازگشت!) دلیل آن هم روشن است زیرا کسی که می داند که اعمال ما حتی به اندازه یک ذره یا یک دانه خردل مورد محاسبه قرار می گیرد امروز به حساب خود مشغول می شود، و این بزرگترین اثر تربیتی روی او دارد. <۱۴>

با این حال در روایت دیگری از ابوسعید خدری آمده است که وقتی آیه فمّن یعمل... نازل شد عرض کردم ای رسول خدا آیا من همه اعمال را می بینم؟ فرمود: آری. گفتم: آن کارهای بزرگ را؟ فرمود: بله، گفتم: کارهای کوچک کوچک را؟ فرمود: بله، عرض کردم: ای وای بر من! مادرم بنشیند و برای من عزاداری کند!

فرمود: بشارت باد بر تو ای ابوسعید! چرا که حسنات به ده برابر حساب می شود، تا هفتصد برابر، و خدا برای هر کس بخواهد آن را هم مضاعف می کند، و اما هر گناه به اندازه یک گناه مجازات دارد، یا خداوند عفو می

کند و بدان احدی با عملش نجات نخواهد یافت! (جز اینکه کرم خدا شامل او گردد) عرض کردم حتی تو هم ای رسول خدا؟! فرمود: حتی من، مگر اینکه خداوند مرا مشمول رحمتش سازد! <۱۵>

خداوند! جایی که پیامبرت با آن عظمت تنها به عفو تو دل بسته است تکلیف ما روشن است.

پروردگارا! اگر اعمال ما معیار نجات ما باشد وای به حال ما، و اگر کرم تو یار ما باشد خوشا بحال ما؟!!

بارالها! آن روز که تمام اعمال کوچک و بزرگ در برابر ما مجسم می شود ما تنها به لطف عمیم تو چشم دوخته ایم.

آمین یا رب العالمین

تفسیر مجمع البیان

آشنایی با این سوره در آستانه بوستان پرطراوت و زیبایی دیگری هستیم، و برای آشنایی با آن، اینک به شناسنامه اش می نگریم:

۱ - نام این سوره نام این سوره «زلزال»، به معنی «لرزش» و «زلزله» آمده است؛ چرا که در نخستین آیه از آیات این سوره، سخن از زمین لرزه هراس انگیز و مهیبی است، که در آستانه رستاخیز و پیش از برانگیخته شدن مردم برای دادرسی عمومی و پاداش و کیفر رخ می دهد.

۲ - فرودگاه آن در مورد فرودگاه این سوره دو نظر است: به باور گروهی از جمله «ابن عباس» و «قتاده» این سوره در مدینه بر قلب مصفای پیامبر فرود آمده است، اما به باور برخی دیگر از جمله «ضحاک» و «عطاء» در مکه.

۳ - شمار آیه ها و حروف آن در مورد آیات این سوره نیز دو نظر است:

از دیدگاه قاریان پیشین کوفه و مدینه این سوره دارای

۸ آیه است؛ اما به باور دیگران ۹ آیه دارد، و دلیل تفاوت در آیه ۶ می باشد که برخی آن را دو آیه پنداشته اند. این سوره از ۳۵ واژه، و ۱۴۹ حرف شکل گرفته است.

۴ - پاداش تلاوت این سوره از پیامبر آورده اند که فرمود:

من قرأها فكأنما قرأ البقره واعطى من الاجر كمن قرأ ربع القرآن. (۲۴۹)

هر کس این سوره را تلاوت کند، گویی سوره بقره را تلاوت نموده و پاداشش به اندازه کسی است که یک چهارم قرآن را تلاوت کرده است.

«انس» آورده است که پیامبر از یکی از یاران پرسید: آیا خانواده تشکیل داده است؟

پاسخ داد: نه، من امکانات مالی برای ازدواج ندارم.

پیامبر فرمود: آیا سوره «اخلاص» همراه تو نیست؟

پاسخ داد: چرا،

فرمود: این سوره بسان یک چهارم قرآن است. آن گاه افزود آیا سوره «کافرون» با تو نیست؟

پاسخ داد: چرا،

پیامبر فرمود: این سوره هم یک چهارم قرآن است.

فرمود: سوره «زلزال» چگونه؟

گفت: چرا،

فرمود: آن هم یک چهارم قرآن است.

و آن گاه سه بار فرمود ازدواج، تشکیل خانواده، تشکیل خانواده...

تزوج، تزوج، تزوج! (۲۵۰)

از امام صادق آورده اند که فرمود:

لا- تملوا من قرأه «إذا زلزلت الأرض...» فان من كانت قرائته في نوافله لم يصبه الله بزلزله ابداً، و لم يمته بها، و لا بصاعقه و لا بآفة من آفات الدنيا... (۲۵۱)

هرگز از تلاوت سوره «زلزال» خسته نشوید، چرا که هر کس آن را در نمازهای نافله اش بخواند هرگز به زلزله گرفتار نمی گردد، و با آن نمی میرد، و به صاعقه و آفتی از آفت های دنیا، تا لحظه مرگ گرفتار نمی شود. هرگاه جهان را بدرود گوید،
خدا بهشت

را روزی او می سازد و به او ندا می رسد که:

عبدی ابحتک جنتی فاسکن منها حیث شئت و هویت لا ممنوع و لامدفع عنه. (۲۵۲)

بنده شایسته کردار و درست اندیش من! بهشت را بر تو روا ساخته ام، از این رو در هر کجای آن می خواهی سکونت گزین و بدان که هرگز مانعی برای تو نخواهد بود و از آنجا دور نخواهی شد.

۵ - دورنمایی از محتوای این سوره گرچه از دیدگاه مشهور این سوره در شمار سوره های مدنی است و برخی قرائن و شواهد نیز این دیدگاه را گواهی می کند، اما مفاهیم و حال و هوای این سوره بسیار نشانگر حال و هوای سوره های مکی است، چرا که در آن، از این بحث ها سخن رفته است:

نشانه های تکانه‌دهنده فرارسیدن رستاخیز، نظیر:

زمین لرزه مهیب و ویرانگر،

بیرون ریخته شدن بارهای زمین از دل آن،

زنده شدن مردگان،

دادگاه بزرگ رستاخیز،

گزارش عجیب زمین یا گواهی آن.

ارائه عملکردها،

دو گروه شایسته کردار و زشت کار، و نکات درس آموز و سازنده ای که خواهد آمد.

۱ - آن گاه که زمین با [سخت ترین لرزش خود لرزانده شود،

۲ - و زمین بارهای گرانس را بیرون آورد،

۳ - و انسان [بهت زده بگوید که آن را چه شده است؟!]

۴ - در آن روز، زمین خبرهای خود را باز می گوید؛

۵ - چرا که پروردگارت به آن الهام کرده است.

۶ - در آن روز مردم به صورت پراکنده [به سوی پروردگارشان باز می گردند تا [پاداش و کیفر] کارهایشان به آنان نشان

داده شود.

۷- پس هر کس هموزن ذره ای

کار نیکی انجام دهد، [پاداش آن را می بیند.

۸- و هر کس هموزن ذره ای کار بدی انجام دهد، [کیفر] آن را می بیند.

نگرشی بر واژه ها

زلزله: این واژه به معنی سخت و شدید آمده است؛ درست بسان واژه های «رجفت» و «رجت». و واژه «زلزال» به کسر «ز» مصدر است و به فتح آن، اسم.

اثقال: جمع «ثقل» به معنی بار گران آمده است. در آیه شریفه واژه «اثقال» در مورد «مردگان» به کار رفته، که در شکم زمین خفته اند و در آستانه رستاخیز ولادت می یابند. این تعبیر در مورد کودکی که در شکم مادر است نیز به کار رفته است. فلَمَّا اثقلت دعوا لله... (۲۵۳)

پس هنگامی که سنگین بار گردید خدای یکتا، پروردگار خود را خواندند که اگر به ما فرزندی شایسته داد... و از همین واژه است که در فرهنگ عرب گفته می شود: سالار و پیشوای شجاع و مترقی و دادپیشه وزن و اعتباری برای زمین است. انّ للسیّد الشجاع ثقلاً علی الارض.

اشتات: این واژه جمع «شت» به معنی پراکنندگی آمده است. این پراکنندگی، گاه دارای منشأ نژادی است، گاه جغرافیایی؛ ممکن است به خاطر باورها و عقیده ها و عملکردهای متنوع باشد و ممکن است به خاطر دسته بندی ها و هماهنگی های ظاهری و یا اخلاقی و عملی انسان ها.

یصدر: این واژه از ریشه «صدر» به معنی بیرون ریختن شترها از آبشخور در حال هیجان و به هم ریختگی آمده است.

تفسیر

زمین لرزه مهیب رستاخیز

در آخرین آیات سوره پیش، از فرجام کار مردم درست اندیش و درست کردار و پاداش پرشکوه آنان، و نیز فرجام شوم کفرگرایان و خودکامگان و پایمال

کنندگان حقوق و کرامت انسان ها سخن رفت، اینک در آغازین آیات این سوره نظر انسان را به فرارسیدن آن هنگام و نشانه های فرارسیدن آن لحظه های هراس انگیز و مناظر هولناک آن روز معطوف می دارد و سخت هشدار می دهد.

پیش از هر چیز می فرماید:

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا

آن گاه که زمین با سخت ترین لرزش خود برای برپایی رستاخیز، آن گونه که آفریدگارش مقرر داشته است لرزانده شود.

تعبیر «زلزلهها» در آیه شریفه و اضافه آن به زمین، و نسبت دادن لرزش سخت و مهیب در آستانه رستاخیز به زمین، ممکن است به دو جهت باشد.

۱ - نخست بدان دلیل که در زلزله سخت رستاخیز کران تا کران زمین به لرزه در می آید؛ درست بر خلاف زلزله های دنیا که گوشه ای از زمین دستخوش زلزله می شود.

۲ - و دیگر بدان جهت که بر شدت وصف ناپذیر، آن زلزله توجه دهد.

آن گاه می افزاید:

وَ أَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا

و زمین بارهای گرانش را بیرون ریزد،

به باور گروهی از جمله «ابن عباس» منظور این است که: و زمین بارهای گران خود، که مردگان باشند، همه را بیرون می افکند و آنان به فرمان خدا و خواست او از دل زمین سر بر می آورند و برای پاداش و کیفر حرکت می کنند.

اما به باور پاره ای، و زمین گنجینه ها و منابع و معادن متنوع خود را از شکم خود بیرون می ریزد و در برابر دیدگان مردم قرار می دهد، تا همگان بنگرند و گناهکاران و ظالمان حسرت و اندوه بخورند که چرا در راه زر و زور و انحصار آن ها دست به آن همه گناه و جنایت آلودند و در نیافتند که از زر

و زور کاری ساخته نیست، و نمی توانند زرپرستان و قدرت پرستان را از عذاب دردناک روز رستاخیز و سرای آخرت برهانند و نه تنها ذره ای از عذاب را از آنان بر نمی دارند که با همان سگه ها و زر و سیم، پیشانی ها و پشت و پهلوهای استبدادگران را داغ می کنند.

سپس در اشاره به وحشت زدگی و بهت و حیرت انسان ها در آن لحظات می فرماید:

وَ قَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا

وانسان از روی تعجب و بر اثر وحشت می گوید: راستی زمین را چه شده است؟ و این لرزش سخت برای چیست؟

به باور «ابومسلم» منظور این است که: زمین را چه شده است و در دل آن چه رویدادی رخ داده است که این گونه می لرزد؟

امّا به باور پاره ای منظور از انسان در آیه، نه همه انسان ها، بلکه انسان کفرگراست که هرگز به فرارسیدن رستاخیز ایمان نیاورده است، از این رو با تعجب و حیرت می پرسد: زمین را چه شده است؟ امّا انسان توحیدگرا و با ایمان، بدان دلیل که به روز رستاخیز و فرارسیدن آن باور دارد دچار حیرت نمی گردد و پرسش نمی کند.

در آیه بعد در مورد گزارش زمین از عملکردها می فرماید:

يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا

در آن روز هر اس انگیز، زمین خبرهای خود را باز می گوید و از عملکرد درست و نادرست انسان ها گزارش می دهد.

از پیامبر آورده اند که به هنگام تلاوت این آیات رو به مردم نمود و فرمود:

اتدرون ما اخبارها؟

آیا می دانید که خبرهای زمین در روز رستاخیز چیست؟

قالوا: الله ورسوله اعلم.

آنان گفتند: خدا و پیام آورش داناترند.

پیامبر فرمود:

اخبارها آن تشهد علی کل عبد،

و آنه بما عمل علی ظهرها، تقول: عمل کذا و کذا یوم کذا و کذا و هذا اخبارها.(۲۵۴)

گزارش ها و خبرهای زمین این است که بر عملکرد هر انسانی که در روی زمین انجام داده است، به طور روشن و مشخص گواهی می دهد و به هر کسی با نام و نشان می گوید: هان! تو بودی که چنین کاری را در آن ساعت، و آن روز، و آنجا انجام دادی.

در این مورد که زمین چگونه گزارش می دهد و گواهی می کند، دیدگاه ها متفاوت است:

۱ - به باور گروهی نسبت سخن و گواهی به زمین مجازی است، ممکن است خدای توانا قدرت سخن و کلام را به زمین بدهد؛ اما به باور برخی ممکن است زمین را در چهره ای زنده پدید آورد تا سخن گوید و گواهی کند.

و از دیدگاه برخی منظور گواهی و گزارش حال زمین و فیلم رویدادهاست، نه گزارش زبانی. بسان رنگ و چهره انسان که از راز درون او گزارش می دهد، و بسان دیدگان انسان و سبک نگاه او که از کم خوابی و بیداری شبانه و خستگی و آشفتگی او حکایت می کند، و نیز بسان واکنش انسان در برابر گفتار و یا رفتارهاست که نشانگر موافقت یا مخالفت او با سخن و یا کاری است.

در ادامه سخن در این مورد به رمز گواهی و سخن گفتن زمین می پردازد و می فرماید:

بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا

این بدان جهت است که پروردگارت به زمین وحی کرده است.

در آیه روی سخن با پیامبر گرامی است و روشنگری می کند که گزارش و گواهی زمین به فرمان خدا و وحی و

الهام اوست.

به باور پاره ای منظور این است که: خدا به زمین وحی می فرستد که هر آن چه در شکم خود دارد، از مردگان، تا گنجینه ها، همه را بیرون می ریزد.

واژه وحی به معنی اشاره سریع و افکندن مفهوم و معنا به سوی دیگری به صورت پنهانی است.

به باور «فراء» منظور گزارش زمین از همه رویدادهایی است که در آن رخ داده است و این کار به فرمان خدا انجام می گردد.

«ابن عباس» نیز همین دیدگاه را برگزیده و واژه «وحی» را به معنی فرمان و اجازه گرفته است.

از پیامبر آورده اند که فرمود:

حافظوا علی الوضوء، و خیر اعمالکم الصیلموه، فتحفظوا من الارض فانها امکم، و لیس فیها احد یعمل خیراً او شرّاً الاّ وهی مخبره به. (۲۵۵)

بر وضو و پاکیزگی خویش مراقب باشید، و بدانید که بهترین عبادت شما نماز و رابطه دوستانه و خالصانه شبانه روزی با خداست. مراقب زمین باشید که قرارگاه و مادر شماست، و هیچ کسی بر پشت آن کار پسندیده و یا ناپسندی انجام نخواهد داد، جز اینکه زمین از آن گزارش خواهد داد.

و نیز «خدری» آورده است که هرگاه در دشت و صحرا هستی، صدایت را به اذان طنین افکن ساز و با صدای بلند اذان بگو؛ چرا که پیامبر گرامی فرمود: هیچ پری و آدم و سنگ و صخره ای صدای شما را نمی شنود، جز اینکه در روز رستاخیز به سود اذان گو، گواهی خواهد داد.

لا یسمعه جن و لا انس و لا حجر الاّ یشهد له. (۲۵۶)

آن گاه در اشاره به پراکندگی مردم از نظر ظاهر و عملکرد و سیما و سیرت و فرجام و پاداش می فرماید:

یَوْمَئِذٍ

آن روز مردم به صورت های پراکنده از گورها سر بر می آورند و به سوی صحرای محشر می آیند.

به باور مفسران منظور این است که: در آن روز سرنوشت ساز، مردم هم به صورت پراکنده از دل خاک سر برمی آورند، و هم به صورت پراکنده می آیند، و هم پس از بازخواست و محاسبه و دیدن اعمال خویش به صورت پراکنده به سوی فرجام کار باز می گردند. آنجاست که گروهی اهل ایمان و پروا و دادگری و رعایت حقوق خدا و خلق او به حساب آمده و در یک سو قرار خواهند گرفت، و گروهی دیگر اهل کفر و ظلم و حق کشی که در سوی دیگر خواهند بود.

پاره ای نیز برآند که اهل هر مذهب و دین، جدا خواهند ایستاد.

آیه مورد بحث بسان این آیه است که می فرماید:

و یوم تقوم الناس یومئذ یتفرقون (۲۵۷)

روزی که رستاخیز بر پا می گردد، آن روز مردم پراکنده می شوند.

و بسان این آیه که:

... یومئذ یصدعون (۲۵۸)

در آن روز مردم گروه گروه می شوند.

لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ تا عملکرد آنان را به آن ها نشان دهند.

«ابن عباس» می گوید: تا پاداش عملکرد آنان را به آن ها ارائه دهند.

با این بیان منظور این است که: مردم هنگامی که از محاسبه و بازخواست تمام می شوند، به طور پراکنده به سوی قرارگاه خویش می روند تا جایگاه خود را در بهشت پرتراوت و زیبا و یا دوزخ بنگرند.

در مورد چگونگی دیدن اعمال نیز دو نظر است:

از دیدگاه گروهی منظور از دیدن اعمال، نه دیدن با چشم ظاهر، بلکه آگاهی از عملکرد نیک و بد خویش از راه دل

و شناخت باطنی است؛ اما به باور گروهی منظور دیدن با چشم ظاهر است تا بنگرند که هر آنچه انجام داده اند، همه و همه در کارنامه زندگی شان آمده، و هیچ کار خرد و کلان و کوچک و بزرگ و انهداده نشده و همه چیز به حساب آمده است.

در آیه بعد در بیان سرنوشت حق طلبان و رعایت گران حقوق مردم و پایمال کنندگان مقررات خدا و حقوق بندگان او می فرماید:

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ

پس هر کس هموزن ذره ای نیکی کند، ثمره خوش آن کار نیک خود را خواهد دید.

و هر کسی به اندازه ذره ای کار ناروا و ظالمانه ای انجام دهد، او هم ثمره شوم و کیفر دردناک آن را خواهد دید.

وَ مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

همان گونه که استدلال شده، از ظاهر این آیات چنین دریافت می گردد که موضوع «احباط» یا نابودی اعمال نیک و شایسته انسان بر اثر گناهان سهمگین، درست نیست؛ چرا که آیات مورد بحث نشانگر آن است که هر انسانی عملکرد خود را می بیند، و در روز رستاخیز با آن رو به رو می شود و اگر «حبط عمل» را بپذیریم دیگر کاری نمانده است تا پاداش یا کیفر داده شود.

طرفداران این دیدگاه نمی توانند برای اثبات دیدگاه خود به موضوع «تکفیر» و یا بخشوده نشدن گناهان بر اثر توبه و اصلاح و جبران اشتباهات استدلال کنند، چرا که موضوع بخشوده شدن گناهان توبه کار راستین، چیزی است تردیدناپذیر و مفاهیم آیات آن را دانشمندان پذیرفته اند.

افزون بر این، آیات بیانگر یک اصل و قانون کلی است و هر اصل کلی

ممکن است استثنایی داشته باشد؛ بر این باور همان گونه که طرفداران ظاهر این آیات با استدلال به ظاهر آن ها، موضوع «حبط عمل» را نفی می کنند، اما بر این باورند که از شرایط محاسبه و بازخواست و کیفر گناه آن است که گناه، صغیره نباشد و این مورد را از آن اصل کلی استثنا می کنند، ما نیز می گوییم: این اصل کلی درست است و هر کس با اعمال خود رو به رو می شود، مگر این که گناهی باتوبه و اصلاح واقعی مورد عفو قرار گرفته باشد.

پاره ای در پاسخ این پرسش می گویند: منظور این است که انسان های کفرگرا و بیدادپیشه اگر کارهای شایسته ای در دنیا انجام دهند، پاداش آن را در همین جهان، خود یا فرزندانشان دریافت می دارند و تنها به همراه گناهان خود جهان را ترک می کنند.

و انسان های با ایمان و شایسته کردار نیز کیفر عملکرد اشتباه و گناه آلود خود را در دنیا دریافت می دارند و با گناه جهان را بدرود نمی گویند. با این بیان گناهکاران تنها از دنیا بار گران گناه می برند و نیکان و خوبان و مردم با ایمان عملکرد شایسته.

در این مورد آورده اند که «صعصعه»، نیای «فرزدق» به همراه گروهی از قبیله خویش به حضور پیامبر شرفیاب گردید و ضمن گفت گو از آن حضرت تقاضای پند و اندرز نمود فقال بابی انت یا رسول الله اوصنی خیراً.

پیامبر فرمود: تو را در مورد پدر و مادر و نزدیکان و خویشاوندان سفارش می کنم، حقوق و حرمت آنان را پاسداراوصیک بامک و ابیک...

تقاضای سفارش و اندرز بیشتری کرد.

پیامبر فرمود: آن چه میان دو لب و دو پایت آفریده

شده است مراقب باش و زبان و اندام جنسی ات را از گناه مراقبت نماحفظ مابین لحييك و رجليک.

آن گاه از او پرسید از تو کارهای خوبی به من گزارش شده است، چه کرده ای؟

گفت: ای پیامبر خدا، واقعیت این است که در روزگار جاهلیت مردم را در بیراهه های دهشتناک حیران و سرگردان دیدم و نتوانستم شاهراه درستی و رستگاری را بیابم، جز همین اندازه که دریافتم راه و رسم جاهلیت، زشت و ظالمانه است. دیدم مردم دختران نوزاد خود را به جای نوازش و مهر، زنده به گور می کنند، و من دریافتم که آفریدگار آنان چنین نخواستہ است؛ از این رو از این کار باز داشتم، و تا سرحد توان با پرداخت پول به پدرانشان، آن کودکان معصوم رانجات دادم. آن گاه آیات مورد بحث بر او خوانده شد و او با شنیدن آیات گفت: سپاس خدای را همین برای من کافی است و اگر جز همین دو آیه از قرآن را نشنوم و نیاموزم، این آیات مرا بسنده اند. (۲۵۹)

«ابن عباس» می گوید: احکم آیه فی القرآن، فمن يعمل مثقال ذره خیراً یره...

محکم ترین و رساترین آیه ای که می تواند انسان حق طلب را از گناه و وسوسه و خودکامگی و خودسری باز داشته و به راه عدالت و آزادگی و رعایت حقوق مردم برد، همین آیه است، و آن گاه تا آخر سوره تلاوت کرد و گفت: پیامبر گرامی این آیه را «جامعه» نامید، چرا که به راستی جامع ترین درس هارا دارد.

و از «سعد» آورده اند که: مرد فقیری از او کمک خواست، و او دو عدد خرما بر دست وی نهاد، اما او دست خود را

بست. «سعد» گفت: دوست من، وای بر تو! خدای ارزانی دارنده نعمت ها کار نیک را اگر چه به اندازه ذره ای باشد از ما می پذیرد، اما تو این گونه رفتار می کنی؟!

پرتوی از سوره مبارکه در آیات الهام بخش و روح پروری که گذشت به این اصول عقیدتی و تربیتی به منظور انگیزش روح مسئولیت در فرد و جامعه و خانواده در قلمرو اندیشه و گفتار و عمل و روابط انسانی در ابعاد گوناگون توجه داده شده است:

۱ - زلزله هراس انگیز رستاخیز یا نخستین مرحله رستاخیز

فرارسیدن رستاخیز، که یکی از نشانه های آن در آستانه رخ گشودنش زلزله سخت آن و درهم نوردیده شدن زمین است. آیه نخست به این اصل توجه می دهد.

۲ - زنده شدن مردگان مرحله دوم از رستاخیز در این سوره، سر برآوردن و زنده شدن همه مردگان از دل زمین و حضور آنان در صحرای محشر است، که در آیه های ۲ و ۳ به آن توجه داده شده است.

۳ - گزارش شکفت آور زمین و گواهی آن پس از سر برآوردن انسان ها از دل زمین، نوبت به حسابرسی و رویارویی با عملکردها می رسد، و آن گاه است که در دادگاه رستاخیز گواهان متعددی بر عملکرد انسان گواهی می دهند که یکی از آن گواهان هم زمین است. آیه های ۴ و ۵ به این واقعیت توجه می دهد.

۴ - دسته های سعادت مند و تیره بخت پس از حضور در دادگاه رستاخیز و رویارویی با عمل کردها، آن گاه است که سرنوشت ها روشن می شود. گروهی نیک بخت خواهند بود و به سوی بهشت گام خواهند سپرد، و گروهی به

سوی دوزخ تا هر کدام ثمره تلخ و شیرین عملکرد خود را بچشند و بنگرند. آیه ۸-۶ به این حقیقت توجه می دهد.

۵- دقت در حسابرسی و نگاهداری عملکردها

از نکات درس آموز و عبرت انگیز دقت عجیب در حسابرسی و ثبت و ضبط و نگهداری عملکردها و یا ثمره و نتیجه عملکردهاست که انسان با ذره ذره کارهای نیک و یا شرم آور خود رو به رو می گردد.

در آیه های ۸-۷ این نکته به تابلو رفته است.

بارخدا! ما را در آن روز سهمگین و مراحل گوناگون آن در سایه مهر و بخشایش وصف ناپذیرت پناه ده.

تفسیر اطیب البیان

سوره زلزال ، غرض سوره : بیان قیامت و احوال و حوادثی که در آن رخ می دهد.

(۱) (اذا زلزلت الارض زلزالها): (وقتی که زمین آن زلزله خاص را آغاز می کند)

(۲) (و اخرجت الارض اثقالها): (و آنچه از مردگان و معادن که در شکم خود دارد بیرون می ریزد)

(۳) (و قال الانسان مالها): (و انسان با تعجب می گوید: زمین را چه شده؟)

(۴) (یومئذ تحدث اخبارها): (در آن روز زمین ، اخبار و اسرار خود را شرح می دهد)

(۵) (بان ربك اوحى لها): (بواسطه اینکه پروردگار تو به آن وحی کرده که به زبان آید) (زلزله) یا (زلزال) به معنای تکان خوردن پی در پی و نوسان شدید است و (ثقل) به معنای متاع یا کالا- یا حمل است. می فرماید: آن زمان که زمین زلزله هراسناک و شدیدی را که مخصوص اوست آغاز می کند، مرده گان یا گنجها و معادنی را که در درون خود دارد، بیرون می ریزد و انسانها (۴۷) بعد از سر بر آوردن از خاک با وحشت و تعجب از

این اوضاع و زلزله شدید و هولناک، می گویند: زمین را چه شده که اینطور متزلزل است؟ آنگاه زمین به اعمالی که آدمیان کرده اند، شهادت می دهد، همانطور که انبیاء و شهداء و ملائکه و اعضای بدن خود انسان نیز در باره اعمال انسان شهادت می دهند، و این خیردادن و شهادت زمین به سبب این است که پروردگار تو به آن وحی کرده و فرمان داده تا سخن بگویدی و از اخبار حوادثی که در آن روی داده، شهادت دهد و از همین جامعلوم می شود که زمین هم مانند همه موجودات عالم صاحب شعور و درک است، اگرچه انسان جز خودش به چیز دیگر توجه ندارد و از شعور این موجودات غافل است (۴۸).

(۶) (يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ): (در آنروز مردم بصورت گروههای پراکنده و مختلف محشور می شوند تا اعمال هر یک را به آنان نشان دهند)

(۷) (فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ): (پس هر کس به سنگینی یک ذره ناچیز عمل خیری کرده باشد، آن را می بیند)

(۸) (وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ): (و هر کس به سنگینی یک ذره ناچیز عمل شری کرده باشد، آن را می بیند) می فرماید: مردم در روز قیامت از موقف حساب به سوی منزلهای ابدی خود (که یابهدشت است و یا دوزخ) باز گردانده می شوند، در حالیکه متفرق و متفاوت هستند و اهل سعادت از اهل شقاوت ممتاز می باشند، تا اعمال خود را ببینند و جزا داده شوند، آنهم نه از دور، بلکه آنها را داخل در جزا می کنند و یا خود اعمالشان را بنا بر تجسم اعمال

به ایشان نشان می دهند. بعضی مفسران (۴۹) صدور مردم را به معنای بیرون شدن از قبر و تفرق آنها را به متمایز بودن از نظر سیما تفسیر کرده اند. در ادامه می فرماید: هر کسی که به اندازه سنگینی دانه ریز غبار که در شعاع آفتاب دیده می شود و یا به سنگینی مورچه ریزی، عمل خیر یا شر انجام داده باشد، آن را می بیند، یعنی هیچ عمل کوچک یا بزرگ و یا خیر و شری از این ارائه اعمال استثناء نمی شود. در اینجا توهمی در باره حبط اعمال یا تکفیر آن پیش می آید که توضیح آن این است: فردی که عملش حبط و باطل شده، حکمش مانند فردیست که اصولاً عمل خیری انجام نداده تا بخواهد آن را مشاهده کند، به همین صورت توبه کنندگانی که گناهانشان تکفیر شده، حکمشان حکم فردیست که گناهی ندارد و شری مرتکب نشده تا بخواهد در قیامت آن را ببیند، (دقت فرمایید).

تفسیر نور

مراد از <<اثقالها>>، مردگان هستند که در قیامت، زمین آنها را بیرون می افکند. چنانکه در آیه ای دیگر می فرماید:

<<و القت ما فیها و تخلت>> <<۹۸۵>>

حضور مردم در قیامت بطور پراکنده است. چنانکه در آیات دیگر می فرماید: <<اشتاتاً>>، <<کأنهم جراد منتشر>> <<۹۸۶>>، <<کالفرش المبثوث>> <<۹۸۷>> حضور متفرق مردم در قیامت یا به خاطر آن است که هر کس همراه رهبری که در دنیا انتخاب کرده، می باشد یا آنکه خوبان و ان از یکدیگر جدا می شوند.

با اراده خدا در قیامت، جمادات نیز به سخن می آیند، نه فقط زمین، بلکه اعضای بدن انسان علیه او گواهی می دهند. <> و قالوا لجلودهم لم شهدتم علينا قالوا انطقنا الله الذی انطق کل شیء <<۹۸۸>>

در روایات آمده است

که در مکان های مختلف نماز بخوانید، زیرا آن مکان در قیامت برای شما شهادت می دهد. <۹۸۹>

در روایت دیگری آمده است که در بیابانها نیز اذان بگویید، زیرا به هر سنگ و کلوخی که صدای شما برسد، گواه قیامت شماست.

حضرت علی علیه السلام پس از آنکه بیت المال را تقسیم می کرد، دو رکعت نماز می خواند و به زمین خطاب می کرد: «اشهدی انی ملتک بحق و فرغتک بحق» <۹۹۰> ای زمین گواهی بده که من تو را از بیت المال بر اساس حق پر کردم و سپس بر اساس حق خالی کردم.

در روایات است که نحوه خبر دادن زمین این گونه است که می گوید: فلانی در فلان زمان فلان عمل را روی من انجام داد. <۹۹۱>

«مثقال» از «ثقیل» به معنای میزان سنگینی است و کلمه «ذره» یا به معنای کوچک ترین مورچه است و یا به معنای ذرات سبک پراکنده در هوا. البته امروز به اتم نیز ذره می گویند. ولی به هر حال مراد از آن کوچک ترین واحد وزن است.

در روایات می خوانیم: مرد عربی وارد مسجد پیامبر اکرم شد و گفت: «علّمنی بما علمک الله» از آنچه خدا به تو یاد داده مرا یاد بده! حضرت شخصی را مأمور آموزش قرآن به او کردند. معلم برای او سوره اذا زلزلت... را خواند، همین که به آیه <<فمن يعمل مثقال...>> رسی

مرد عرب گفت: «کفانی» مرا بس است و سپس رفت. پیامبر فرمود: «رجع فقیهاً» <۹۹۲>

در سوره لقمان نیز، لقمان به فرزندش می فرماید: اگر به اندازه وزن خردلی عمل نیک یا بد داشته باشی، در دل سنگ یا در اوج آسمان یا در زمین باشد، خداوند در قیامت برای حساب می آورد. <>یا بنی انّها ان

تک مثقال حبه من خردل فتکن فی صخره او فی السموات او فی ا

رض یأت بها الله << ۹۹۳ >>

گواهی و شهادت زمین در قیامت، بیانگر آن است که در همین حال، زمین آگاهانه کارهای ما را درک می کند و در آن روز با فرمان و وحی الهی بازگو می کند.

جناب آقای حسان در دیوان خود، آیات سوره زلزال را این گونه به نظم در آورده است:

این زمین در آن زمان پر بلا

ناگهان چون زلزله زلزلهها

از درونش اخرجت ائقالهها

با تعجب قال الانسان مالها

مردگان خیزند بر پا کلهم

تا همه مردم یروا اعمالهم

هر که آرد ذره خیراً یره

یا که آرد ذره شرّاً یره

آن زمان خورشید تابان کورت

کوههای سخت و سنگین سیرت

آبها در کام دریا سجرت

آتش دوزخ به شدت سعرت

چون در آن هنگام جنت ازلفت

خود بدانند هر کسی ما احضرت

اضافه شدن زلزله به زمین << زلزلهها >> هم رمز عظمت زلزله است و هم رمز گستردگی آن در تمام زمین. در اولین آیه سوره حج نیز عظمت این زلزله مطرح شده است: << انّ زلزله الساعه شیء عظیم >> در خطبه ۱۵۷ نهج البلاغه نیز می

خوانیم: «عباد الله احذروا یوما تفحص فیہ

لاعمال و یکثر فیہ الزلزال و تشیب فیہ الاطفال» بندگان خدا! بترسید از روزی که در آن، تمام اعمال بررسی شود، زلزله ها زیاد می شود و کودکان (به خاطر طولانی بودن یا سختی آن روز) پیر می شوند.

۱- زلزله بزرگ زمین در آستانه قیامت، امری قطعی و حتمی است. <<اذا زلزلت الارض زلزالها>> (کلمه اذا در موردی بکار می رود که امر قطعی باشد)

۲- معاد جسمانی است. (جسم انسانها در زمین دفن شده که در قیامت خارج می شود، نه روح آنها) <<اخرجت الارض ائقالها>>

۳- قیامت روز تحیر انسان است. <<قال

الانسان ما لها <<

۴- هستی شعور دارد. <<یومئذ تحدث اخبارها>>

۵- زمین از گواهان قیامت است. <<یومئذ تحدث اخبارها>>

۶- در قیامت راه هر گونه انکار بسته است. <<یروا اعمالهم>>

۷- همه مردم در دادگاه عدل الهی یکسان اند. <<فمن يعمل... فمن يعمل...>>

۸- کیفر و پاداش الهی، بر اساس عمل است. <<فمن يعمل... فمن يعمل...>>

۹- عمل هر چه هم کوچک باشد، حساب و کتاب دارد. لذا نه گناهان را کوچک شمیرید و نه عبادات را. <<مثقال ذره>>

۱۰- تجسم و دیدن عمل در آن روز خود عذاب یا لذت است. <<یره>>

«والحمد لله رب العالمین»

تفسیر انگلیسی

.See commentary of Ghashiyah

It refers to the uprooting which will take place when the present order of the world is destroyed and the new order of justice and truth begins in the spiritual hereafter. It will dissolve the material world as if it never existed

(see commentary for verse ۱)

As after the terrible disaster the day of judgement will begin, it will be so a far-reaching convulsion that no earthquake which has taken place before can even be compared to it. It only gives some idea of the world-shaking event. Having no idea of such a tremendous convulsion, consequences of which will be totally different from any convulsion experienced by man, he will not be able to make head or tail of it. He will be in a puzzled agony of total confusion

The earth will divulge all the events that ever took place on her. The present order will pass away, but the deeds done therein, even the most secret, will be made known

when Allah will give

the command. See commentary of Nahl: ٩٨ for the inspiration (wahi) or direction given
to bees

It is written in Minhajus Sadiqin that according to Fatimah Zahra one day an earthquake sent the people of Madina into a panic, and all of them along with Abu Bakr and Umar came to Ali. He took them outside the city and addressed them

The quaking of the earth has overwhelmed you with fright. What will you do when it"
"will quake before the day of judgement

Then he put his hand on the earth and commanded it to cease quaking. It stopped to
quake. He said

Do you wonder at what has happened? I am he to whom the earth will speak on the"
day of judgement," and recited surah al Zilzal

(see commentary for verse ٤)

.Refer to Infitar: ٥

In this world good and evil is mixed together, but on the day of resurrection each grade of good and evil will be sorted out. So they will proceed in groups to receive judgement. Refer to the commentary of Bani Israel: ٧١. They will be shown the exact import of everything that they had thought, said and done in the life of this world of
test and trial

.See commentary of Baqarah: ٤٨; An-am: ١٤٥; Rum: ٧; Fatir: ١٨ and Najm: ٣٨

The smallest deed, good or bad, will be taken into account for reward or punishment. No one will be deprived of the fruit of any good deed done by him, nor spared the
punishment for the evil deed committed by him

Aqa Mahdi Puya

:says

Verse ۶ refers to the first stage of resurrection. At the stage of judgement intercession (see commentary of Baqarah: ۶۸) will be allowed to whomsoever Allah .wills and gives permission

(see commentary for verse ۷)

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

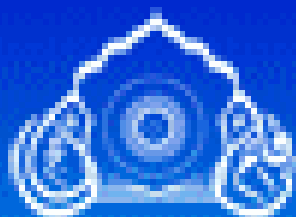
ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامگاه

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹